

UCHWAŁA NR XVII/452/25
RADY MIASTA SZCZECIN
z dnia 16 grudnia 2025 r.

w sprawie przyjęcia „Programu wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej Gminy Miasto Szczecin na lata 2026-2028”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2025 r. poz. 1153, poz. 1436), w związku z art. 92 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2024 r. poz. 107, poz. 1907), art. 176 pkt 1 w związku z art. 179 ust. 2 i art. 180 pkt 1 w związku z art. 182 ust. 6 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2025 r. poz. 49, poz. 1301), **Rada Miasta Szczecin uchwala, co następuje:**

§ 1. Przyjmuje się do realizacji „Programu wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej Gminy Miasto Szczecin na lata 2026-2028” w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Szczecin.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem 01 stycznia 2026 r.

Przewodniczący Rady Miasta Szczecin

Paweł Bartnik

Załącznik do uchwały nr XVII/452/25
Rady Miasta Szczecin
z dnia 16 grudnia 2025 r.

**PROGRAM WSPIERANIA RODZINY I ROZWOJU PIECZY
ZASTĘPCZEJ GMINY MIASTO SZCZECIN NA LATA
2026-2028**

Szczecin, 2025

Spis treści

1. Wprowadzenie	4
2. Adresaci programu	5
3. Spójność programu z dokumentami strategicznymi.....	7
4. Diagnoza, zasoby, obecne działania	12
4.1 Dane demograficzne, małżeństwa, rozwody	12
4.2 Rodzina w systemie pomocy społecznej.....	14
4.3 Wsparcie w ramach interwencji kryzysowej / Interwencja kryzysowa, przemoc domowa i uzależnienia	18
4.4 Dział Wsparcia Rodziny	22
4.4.1 Charakterystyka rodzin w asystenturze	26
4.4.2 Opiekun tymczasowy nad małoletnim obywatelem Ukrainy	29
4.4.3 Wsparcie kompetencji społecznych	30
4.5 Placówki Wsparcia Dziennego	31
4.6 Projekt Wygrana Rodzina	34
4.7 Stan pieczy zastępczej. Podstawowe dane	36
4.7.1 Przyczyny pobytu w pieczy zastępczej	37
4.7.2 Liczba dzieci w pieczy zastępczej	38
4.7.3 Wiek dzieci w pieczy zastępczej.....	41
4.7.4 Struktura pieczy zastępczej	42
4.7.5 Usamodzielniani z pieczy zastępczej	46
4.7.5.1 Projekt „Kierunek samodzielność wsparcie szczecińskiej młodzieży.....	50
4.8 Kierunek działań i zmian	53
5. Cele i działania Programu.....	57
5.1 Cel operacyjny I	58
5.2 Cel operacyjny II	60
5.3 Cel operacyjny III	64
5.4 Cel operacyjny IV	67
5.5 Cel operacyjny V	71
6. Finansowanie programu	76
7. Limit zawodowych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka	77
8. Monitoring i ewaluacja	78
9. Ocena ryzyka.....	78
10. Plan komunikacji społecznej dokumentu	79
11. Zakończenie	79

12. Spis tabel..	80
13. Spis rysunków.....	81
14. Wykaz skrótów.....	81

1. Wprowadzenie

Program wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej na lata 2026-2028, zwany dalej „Programem” jest kontynuacją celów i działań ujętych w programie na lata 2023-2025, przyjętego Uchwałą NR XLV/1249/22 Rady Miasta Szczecin z dnia 14 grudnia 2022 r. Program obejmuje całokształt zadań samorządu terytorialnego wynikających z ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, zwanej dalej „ustawą”, które były realizowane w ramach poprzedniego Programu (m.in. standaryzacja placówek opiekuńczo-wychowawczych, rozszerzenie oferty wsparcia dla rodzin z dziećmi, rodzin zastępczych, dzieci umieszczonych w tych rodzinach i dzieci biologicznych, opiekunów zastępczych, stworzenie kompleksowego systemu wspierania usamodzielnianych wychowanków opuszczających pieczę zastępczą itd.). Podstawą prawną opracowania niniejszego Programu jest art. 176 pkt 1 oraz art. 180 pkt 1 ustawy – powyższe przepisy nakładają odpowiednio na gminy i powiaty zadania administracji publicznej w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, do których należą opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny oraz 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej.

Cele i kierunki działań w przygotowanym na kolejne lata Programie zostały dostosowane do aktualnych potrzeb i wyzwań w obszarze społecznym. Zostały też uzupełnione o nowe, wynikające zarówno z analizy skali różnych zjawisk, jak i zmian w obszarze szeroko rozumianej polityki społecznej i rodzinnej. Przyczynkiem do zmian jest również narastający problem niewydolności opiekuńczo -wychowawczej rodzin naturalnych, który wskazał na konieczność szukania innych niż dotychczas rozwiązań i metod pracy w obszarze wspierania rodziny i pieczy zastępczej, aby te działania były bardziej skuteczne i skutkowały wzmocnieniu funkcjonowania rodzin naturalnych i ograniczyły napływ dzieci do pieczy zastępczej.

Program ujmuje nowe, jak i już wdrażane i przewidziane do realizacji, instrumenty wspierania rodzin, dzieci, rodziców zastępczych i głównych realizatorów zadań na ich rzecz.

Program opracowany został w powiązaniu ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Miasta Szczecin do roku 2027 - UCHWAŁA RADY MIASTA SZCZECIN NR XXXVIII/1042/22 z dnia 22 marca 2022 r. (zwanej dalej Strategią), która

wskazuje rodzinę jako kluczowego beneficjenta polityki społecznej Miasta, określając szereg działań wspierających szczecińskie rodziny na wszystkich etapach jej życia. Niniejszy Program, zgodnie z założeniami ustawy, odnosi się do celów strategii dotyczących wspierania rodziny w kryzysie, co skutkować ma ograniczeniem kierowania dzieci do różnych form pieczy zastępczej i reintegracją rodzin. Założenia Programu odnoszą się również do doskonalenia pieczy zastępczej, tak by dzieci pozbawione opieki rodziców naturalnych zyskiwały wsparcie umożliwiające im godne i samodzielne życie w przyszłości. W celu rozszerzenia możliwości świadczenia usług dla mieszkańców Gminy Miasto Szczecin w 2024 r. rozpoczęto prace nad przekształceniem Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Szczecinie w Centrum Usług Społecznych. Faktyczne przekształcenie nastąpiło 01.06.2025 r. Rozszerzenie katalogu usług oraz odbiorców pozwoli na wsparcie rodzin, zapobieganie kryzysom w możliwie krótszym czasie, zapewni możliwość rozwoju i bezpieczeństwa oraz pomoc potrzebującym. Rozwój i skuteczność usług jest odpowiedzią na zidentyfikowane potrzeby mieszkanek i mieszkańców naszego miasta.

2. Adresaci programu

Uwzględniając zapisy ustawy oraz rozeznane potrzeby, za głównych adresatów Programu uznaje się przede wszystkim:

1. Rodziny z dziećmi zagrożone wykluczeniem społecznym i niskim poziomem zaspokajania potrzeb, a tym samym narażone na doświadczanie trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.
2. Rodziny, których trwałość i zdolność do wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych jest zagrożona na skutek doświadczanych trudności, których nie są w stanie same przezwyciężyć.
3. Rodziny, w których na skutek głębokich dysfunkcji doszło do ograniczenia władzy rodzicielskiej, a nierzadko do umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej, czyli de facto nastąpiła już dezintegracja rodziny.
4. Rodziny zastępcze i inne podmioty pieczy zastępczej.
5. Dzieci i młodzież w pieczy zastępczej.
6. Usamodzielniani wychowankowie dorastający w pieczy zastępczej.

7. Realizatorzy zadań na rzecz wspierania rodziny, wspierania i organizacji pieczy zastępczej ich podopiecznych i osób usamodzielnianych.
8. Rodziny zamieszkujące miasto Szczecin.

Szczególnym adresatem programu są dzieci i młodzież z wyżej wymienionych rodzin, dla których przewidywane działania mają w części charakter kompensacyjny, przynajmniej okresowo, dla zminimalizowania konsekwencji zaburzeń w wykonywaniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej przez rodziców.

Adresatem programu są także podmioty zobowiązane do realizacji działań na rzecz rodziny przeżywającej trudności w wykonywaniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej. Zakłada się, że realizacja programu ma poprawić warunki wykonywania ich zadań, rozszerzyć grono partnerów i sojuszników, a poprzez okresowe gromadzenie i upublicznianie danych przyczynić się do lepszego dostrzegania potrzeb, adekwatne do nich planowanie finansowe i uwzględnianie problematyki rodziny w innych przyjmowanych regulacjach i rozwiązaniach.

Program nie jest adresowany jedynie do tych rodzin z dziećmi, które obecnie są objęte instrumentami pomocy społecznej. Zadania wspierające i profilaktyczne na rzecz rodzin są w nim ujęte także po to, by liczba rodzin z dziećmi w obszarze pomocy społecznej nie rosła, a także po to, aby zmniejszała się liczba dzieci w zastępczych formach opieki.

Adresatem programu są w szerokiej perspektywie wszyscy mieszkańcy Szczecina, bowiem zakładana poprawa kondycji szczecińskich rodzin, zahamowanie niekorzystnych tendencji i skali problemu, jakim jest niewłaściwe wykonywanie funkcji opiekuńczo-wychowawczej, jest żywotnym interesem tej społeczności w wymiarze strategicznym, co odpowiada zapisom krajowej Strategii Polityki Społecznej-
UCHWAŁA NR 135 RADY MINISTRÓW z dnia 15 czerwca 2022 r., z której wynika, że *„...odpowiednio zaprojektowana i wdrożona polityka społeczna stanowi inwestycję, która przynosi korzyści wszystkim obywatelom i całemu społeczeństwu. Działania zmierzające do integracji społecznej zwiększają potencjał rozwoju, także sprzyjają zwiększaniu aktywności społecznej we wszystkich obszarach”*.

3. Spójność programu z dokumentami strategicznymi

Program jest spójny z celami, obszarami i priorytetami wskazanymi w poniższych dokumentach strategicznych na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym.

Tabela 1. Spójność programu z założeniami dokumentów strategicznych na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym

Poziom krajowy	
Nazwa dokumentu strategicznego / Akt wprowadzający	cel/obszar/priorytet/program
Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) Uchwała Nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) - M.P. z 2017 r. poz. 260.	Cel szczegółowy II: Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony.
Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030 Uchwała Nr 184/2020 Rady Ministrów z dnia 14 grudnia 2020 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego - RM-111-153-20.	Cel szczegółowy nr 3: Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy. Cel szczegółowy nr 4: Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne. Obszar: Spójność Społeczna Kierunek interwencji: Aktywna polityka rodzinna.
Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu, Aktualizacja 2021-2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030 Uchwała Nr 105 Rady Ministrów z dnia 17 sierpnia 2021 r. w sprawie przyjęcia polityki publicznej pod nazwą „Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021–2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030” - M.P. z 2021 r. poz. 843.	Priorytet IV: Instytucje pomocy społecznej oraz podmioty ekonomii społecznej – wsparcie dla osób i rodzin.

Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia solidarności społecznej Uchwała Nr 212 Rady Ministrów z dnia 26 października 2022 r. zmieniająca uchwałę w sprawie przyjęcia programu pod nazwą „Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej” – M.P. z 2022 r. poz. 1171.	Obszar I. Solidarna wspólnota lokalna. Obszar IV: Solidarne społeczeństwo.
Krajowa Polityka Miejska 2030 Uchwała Nr 136 Rady Ministrów z dnia 14 czerwca 2022 r. w sprawie przyjęcia Krajowej Polityki Miejskiej 2030 – M.P. z 2022 r. poz. 746.	Wyzwanie VII: Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym Wyzwanie VIII: Poprawa dostępności mieszkaniowej Wyzwanie X: Zwiększenie wykorzystania potencjału społecznego
Strategia Rozwoju Usług Społecznych Polityka Publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.) Uchwała Nr 135 Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2022 r. w sprawie przyjęcia polityki publicznej pod nazwą Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.) – M.P. z 2022 r. poz. 767.	Cel strategiczny 1: Zwiększenie udziału rodzin i rodzinnych form pieczy zastępczej w opiece i wychowaniu dzieci.
Strategia na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030 Uchwała Nr 27 Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2021 r. w sprawie przyjęcia dokumentu Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030 – M.P.	Priorytet I: Niezależne życie. Priorytet V: Warunki życia i ochrona socjalna.

z 2021 r. poz. 218.	
Poziom regionalny	
Nazwa dokumentu strategicznego / Akt wprowadzający	cel / obszar / priorytet / program
Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030 Uchwała Nr VIII/100/19 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 28 czerwca 2019 r. w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030”.	Cel strategiczny I: Otwarta społeczność. Cel Kierunkowy 1.1.: Wzmocnienie potencjału demograficznego i funkcji rodziny.
Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2021-2027 pn. „Region Przyjazny Rodzinie” Uchwała Nr XXIX/337/21 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 28 października 2021 r. w sprawie przyjęcia Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2021-2027 pn. "Region Przyjazny Rodzinie".	Cel I: Wzmocnienie rodziny w województwie zachodniopomorskim. Cel II: Rozwój systemu pieczy zastępczej zgodny z ideą deinstytucjonalizacji.
Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego 2030 Uchwała Nr 2/II/2024 Walnego Zebrania Stowarzyszenia Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego z dnia 9 lutego 2024 r.	Cel operacyjny 2: Zwiększanie konkurencyjności i innowacyjności SOM poprzez wzmacnianie potencjału rozwojowego - KONKURENCYJNY I SILNY SOM Cel operacyjny 3: Zapewnienie dobrostanu mieszkańców oraz dostępności do wysokiej jakości usług publicznych - EKOMOBILNY I ODPORNY SOM
Poziom lokalny	
Nazwa dokumentu strategicznego / Akt wprowadzający	cel/obszar/priorytet/program
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Miasto	Obszar 1: Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej.

Szczecin do roku 2027 Uchwała Nr XXXVIII/1042/22 Rady Miasta Szczecin z dnia 22 marca 2022 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Miasto Szczecin do roku 2027	
Strategia Rozwoju Szczecina 2025 Uchwała Nr XIV/320/11 Rady Miasta Szczecin z dnia 19 grudnia 2011 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Szczecina 2025	Cel operacyjny I.2.: Rewitalizacja i rozwój przestrzeni miejskiej. Cel operacyjny I.3.: Wspieranie rozwoju efektywnych usług społecznych.
Program „Szczecin przyjazny rodzinie” Uchwała Nr XXI/588/12 Rady Miasta Szczecin z dnia 16 lipca 2012 r. w sprawie wprowadzenia na terenie miasta Szczecin programu SZCZECIN PRZYJAZNY RODZINIE oraz o zmianie innych uchwał.	Główne cele Programu: 1) niwelowanie różnic pomiędzy obywatelami zamieszkującymi na terenie Szczecina; 2) stwarzanie warunków do korzystania z różnych form preferencji, ulg i udogodnień, które wspierać będą rodzinę. Pozostałe cele Programu: 1) zwiększenie dostępności dla rodzin i ich członków, do różnego rodzaju dóbr m. in. kultury, wypoczynku, sportu, rekreacji, turystyki, oświaty oferowanych przez jednostki organizacyjne Gminy Miasto Szczecin i miejskie instytucje kultury oraz wsparcie w procesie wychowawczym dzieci i młodzieży w rodzinach szczególnie tego potrzebujących, a także do usług i towarów oferowanych przez inne instytucje publiczne, organizacje pozarządowe oraz inne podmioty zainteresowane udziałem w Programie, 2) opracowanie, promocja i koordynacja systemu ulg, zniżek, udogodnień adresowanych do rodzin i ich członków, w szczególności poprzez zunifikowanie ofert już istniejących na rynku i powiązanie ich z innymi działaniami Gminy Miasto Szczecin np. Szczecińską Kartą Aglomeracyjną oraz Szczecińską Kartą Turystyczną,

	3) promocja miejsc przyjaznych rodzinie istniejących i powstających zarówno w sferze publicznej, pozarządowej jak i prywatnej, wyróżnionych certyfikatem wydawanym przez Gminę Miasto Szczecin.
Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Miasta Szczecin na lata 2024-2025 Uchwała NR LV/1544/23 Rady Miasta Szczecin z dnia 12 grudnia 2023 r. w sprawie przyjęcia "Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Miasta Szczecin na lata 2024-2025".	OBSZAR 1: Profilaktyka i promocja zdrowia. OBSZAR 2: Redukcja szkód i rehabilitacja (readaptacja i reintegracja) zdrowotna, społeczna i zawodowa osób z problemem uzależnień. OBSZAR 3: Działania na rzecz rodzin z problemem uzależnień i przemocy.
Miejski program przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej w Szczecinie na lata 2024-2028 Uchwała NR LV/1545/23 Rady Miasta Szczecin z dnia 12 grudnia 2023 r. w sprawie przyjęcia „Miejskiego programu przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej w Szczecinie na lata 2024-2028”	Cel Główny: Zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie skali tego zjawiska w Gminie Miasto Szczecin. Obszar 1: Profilaktyka Obszar 2: Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą domową Obszar 3: Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc domową Obszar 4: Kompetencje służb, osób i instytucji
Miejskiego Programu Przeciwdziałania Bezdomności na lata 2022-2027 Uchwała NR XL/1097/22 Rady Miasta Szczecin z dnia 24 maja 2022 r. w sprawie przyjęcia Miejskiego Programu Przeciwdziałania Bezdomności na lata 2022 – 2027	Cel główny 1: Inicjowanie i wspieranie warunków ograniczających wykluczenie społeczne osób i rodzin w kryzysie bezdomności.
Społeczne Programy Mieszkaniowe Szczecińskiego Towarzystwa Budownictwa Społecznego	Programy: 1) Program „Dom dla studenta” 2) Program „Dom dla absolwenta” 3) Program „Dom dla dziecka”

Uchwała Nr XXX/873/21 Rady Miasta Szczecin z dnia 29 czerwca 2021 r. w sprawie uchwalenia wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Miasto Szczecin na lata 2021-2025. – Dz. Urz. Województwa Zachodniopomorskiego z 2021 r. poz. 3495. Uchwała Nr XXVI/763/21 Rady Miasta Szczecin z dnia 23 lutego 2021 r. w sprawie przyjęcia programów mieszkaniowych Gminy Miasto Szczecin w celu realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej oraz wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej - Dz. Urz. Województwa Zachodniopomorskiego z 2021 r. poz. 1222.	4) Program „Dom dużej rodziny” 5) Program „Dom na start” 6) Program „Nowy dom”
--	---

4. Diagnoza, zasoby, obecne działania

4.1 Dane demograficzne, małżeństwa, rozwody

Jak wynika z Biuletynu statystycznego Szczecina za I kwartał 2025 r. opublikowanego przez Urząd Statystyczny w Szczecinie na koniec grudnia 2024 r. liczba ludności w Szczecinie wyniosła 386,7 tys. osób i w skali roku zmniejszyła się o 0,6%. Mieszkańcy Szczecina stanowili 23,8% ogółu ludności w województwie zachodniopomorskim i 35,1% ludności miejskiej województwa. Udział kobiet ukształtował się na poziomie 52,7% (w województwie 51,5%). Współczynnik feminizacji, określający liczbę kobiet przypadających na 100 mężczyzn, wyniósł 111 przy 106 w województwie (podobnie jak w roku poprzednim).

W 2024 r. w Szczecinie zawarto 1729 małżeństw, tj. o 3,5% mniej niż przed rokiem. Współczynnik zawartych małżeństw (na 1000 ludności) wyniósł 4,46‰, wobec 4,59‰ w 2023 roku (w województwie 3,68‰, wobec 3,80‰).

Zarejestrowano 2588 urodzeń żywych, tj. o 9,3% mniej niż przed rokiem. Współczynnik urodzeń żywych (na 1000 ludności) ukształtował się na poziomie 6,68‰ (7,31‰ przed rokiem), podczas gdy w województwie wyniósł on 5,89‰ (6,38‰ przed rokiem). Współczynnik zgonów wyniósł 11,40‰, tj. mniej niż przed rokiem (12,63‰); w województwie 11,54‰, wobec 11,42‰ w 2023 roku.

Wskutek przewagi liczby zgonów nad liczbą urodzeń żywych w Szczecinie zanotowano ujemny przyrost naturalny.

W 2024 r. współczynnik przyrostu naturalnego (na 1000 ludności) wyniósł minus 4,7‰, wobec minus 5,3‰ w roku poprzednim. W województwie współczynnik przyrostu naturalnego kształtował się na poziomie minus 5,65‰, wobec minus 5,04‰ w 2023 roku.

Ludność w wieku produkcyjnym na koniec 2024 r. stanowiła 57,8% ogółu mieszkańców Szczecina, wobec 57,9% przed rokiem. Współczynnik obciążenia demograficznego, określający liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, wyniósł 73, wobec 73 przed rokiem (w województwie 73 wobec 72). Mieszkańcy Szczecina, będący w wieku produkcyjnym stanowili 23,8% wszystkich osób z tej ekonomicznej grupy wieku w województwie (23,8% przed rokiem).

Jak wynika z danych Głównego Urzędu Statystycznego w czerwcu 2024 r. w Szczecinie było zameldowanych 387 700 osób, z czego 52,7% stanowiły kobiety, a 47,3% mężczyźni. W porównaniu do czerwca 2023 r. liczba mieszkańców zmniejszyła się o 2 578 osób. Malejąca liczba ludności jest zjawiskiem powszechnym w skali całego kraju, ma na nią wpływ zarówno ujemny przyrost demograficzny, jak i migracje, których rzeczywistej skali nie obrazuje w pełni statystyka publiczna. W latach 2002-2024 liczba mieszkańców zmalała o 6,6%. Średni wiek mieszkańców wynosi 43,9 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa zachodniopomorskiego oraz porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski. Prognozowana liczba mieszkańców Szczecina w 2050 roku wynosi 340 074, z czego 179 828 to kobiety, a 160 246 mężczyźni.

Na koniec 2024 r. w mieście Szczecin zameldowanych było 8860 obcokrajowców (w tym 1637 na pobyt stały). Najliczniejszą grupę stanowili obywatele Ukrainy - 6390 osób oraz Białorusi – 717 osób.

Sytuacja pieczy zastępczej w Polsce na koniec 2024 r. przedstawia się następująco: w pieczy zastępczej przebywało 77,3 tys. dzieci, z tego 59,8 tys. w pieczy rodzinnej oraz 17,5 tys. w pieczy instytucjonalnej. W porównaniu z 2023 r. liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej zwiększyła się o 2,6%.

Według stanu w dniu 31 grudnia 2024 r. w Polsce funkcjonowało 36,5 tys. rodzin zastępczych oraz 0,9 tys. rodzinnych domów dziecka. Wśród rodzin zastępczych rodziny spokrewnione stanowiły 63,6%, rodziny niezawodowe – 30,4%, a rodziny zawodowe – 6,0%.

Na terenie Gminy Miasta Szczecin sytuacja pieczy zastępczej według stanu na dzień 31 grudnia 2024 r. kształtowała się następująco:

W pieczy rodzinnej przebywało 687 dzieci, w pieczy instytucjonalnej 178 dzieci – łącznie 865 dzieci. Jest to porównywalna liczba do roku poprzedniego, z różnicą 11 dzieci liczby ogólnej, tj. na dzień 31.12.2023 r. łączna liczba dzieci wynosiła 874, w tym w pieczy rodzinnej przebywało 677 a w instytucjonalnej 197. W 2023 r. liczba rodzinnych form pieczy zastępczej wynosiła 451, w tym rodzin zastępczych spokrewnionych 275, rodzin zastępczych niezawodowych 146, rodzin zastępczych zawodowych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego 9, rodzin zastępczych zawodowych 7, rodzin zastępczych zawodowych specjalistycznych 3, rodzinnych domów dziecka 11. W porównaniu do roku 2024 r. stan na dzień 31.12.2024 r. wyniósł: 462, w tym rodzin zastępczych spokrewnionych 287, rodzin zastępczych niezawodowych 145, rodzin zastępczych zawodowych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego 9, rodzin zastępczych zawodowych 7, rodzin zastępczych zawodowych specjalistycznych 3, rodzinnych domów dziecka 11.

4.2 Rodzina w systemie pomocy społecznej

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 12 marca 2024 r. o pomocy społecznej, pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Organizują ją organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie na zasadach partnerstwa z organizacjami pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz z osobami fizycznymi i prawnymi.

Polega w szczególności na:

- pracy socjalnej;

- analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z zakresu pomocy społecznej;
- przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń;
- realizacji zadań wynikających z rozszerzonych potrzeb społecznych;
- prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej;
- rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy, w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

W Szczecinie, podobnie jak w całej Polsce, zaobserwowano spadek liczby osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej. Największy ubytek dotyczy rodzin z dziećmi, osób samotnych oraz rodzin niepełnych. Przyczynę tego zjawiska można upatrywać w pracy specjalistów CUS (wcześniej MOPR) w Szczecinie na rzecz rodzin i osób w kryzysie, efektach polityki prorodzinnej (w tym świadczenia rodzinne i wychowawcze), zmianach demograficznych i starzeniu się społeczeństwa, rozwoju systemu usług wsparcia pozainstytucjonalnego.

Na podobnym poziomie utrzymuje się liczba zgłaszanych problemów społecznych, w tym stosowanie przemocy domowej w rodzinie, nadużywanie alkoholu, odsetek rodzin ze zdiagnozowaną bezradnością opiekuńczo-wychowawczą lub niską zaradnością życiową oraz ubiegających się z tego tytułu o wsparcie i pomoc.

Tabela 2. Liczba rodzin korzystających z pomocy CUS (wcześniej MOPR) w Szczecinie w latach 2022 -2024

2022	2023	2024
6 015	6 119	5 684

Źródło: sprawozdania resortowe MRiPS-03

Poniższa tabela przedstawia liczbę rodzin, którym udzielono pomocy w 2023 i w 2024 r. z podziałem na występujące problemy.

Tabela 3. Typy rodzin objętych pomocą w latach 2022-2024 zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej – dane porównawcze

wyszczególnienie	ROK					
	2022		2023		2024	
	liczba rodzin	liczba osób w	liczba rodzin	liczba osób w	liczba rodzi	liczba osób

			tych rodzinach		tych rodzinach	n	w tych rodzinach
RODZINY OGÓŁEM		6015	8019	6119	8198	5684	7384
o liczbie osób:	1	4943	4943	5011	5011	4755	4755
	2	607	1214	618	1236	511	1022
	3	225	675	237	711	221	663
	4	114	456	129	516	106	424
	5	69	345	62	310	52	260
	6 i więcej	57	386	62	414	39	260
Rodziny z dziećmi ogółem		596	2069	621	2172	505	1724
o liczbie dzieci	1	280	687	272	668	217	521
	2	162	557	185	635	158	534
	3	96	451	91	413	80	358
	4	33	187	46	263	31	175
	5	15	106	18	121	14	92
	6	8	61	5	36	4	33
	7 i więcej	2	20	4	36	1	11
Rodziny niepełne ogółem		333	1002	357	2125	286	886
o liczbie dzieci	1	171	371	156	340	122	261
	2	94	297	115	364	101	319
	3	42	177	51	213	39	167
	4 i więcej	26	157	35	208	24	139

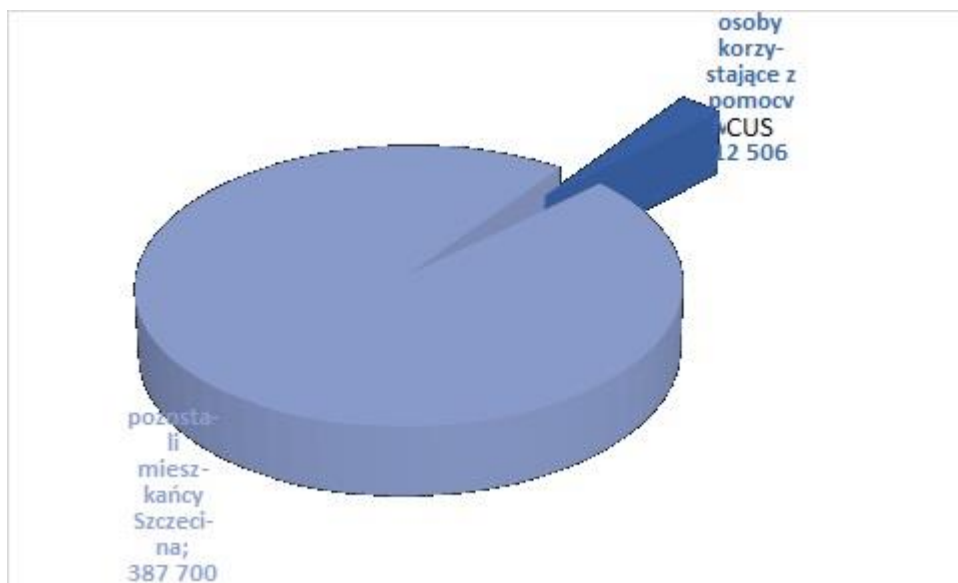
Źródło: sprawozdania resortowe MRiPS-03

Spadek liczby rodzin korzystających z pomocy CUS w Szczecinie w porównaniu z rokiem 2023 zauważyć można w liczbie rodzin korzystających z pomocy m.in. z powodu ubóstwa (o 281 rodzin), z powodu niepełnoprawności ta liczba jest mniejsza niż w roku 2023 o 139 rodzin, z powodu bezdomności o 14, jednakże równocześnie wzrosła liczba osób zgłaszających się o wsparcie z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby (o 4 rodziny). Wzrost nastąpił również w przypadku

osób zgłaszających się z powodu uzależnień. Pomimo tych zmian nadal ubóstwo oraz długotrwała lub ciężka choroba są powodami, które osoby podają zgłaszając się o wsparcie do CUS w Szczecinie. Nastąpił nieznaczny wzrost osób zgłaszających się o wsparcie z powodu uzależnienia od alkoholu i narkotyków. Ogólny wzrost liczby rodzin korzystających z pomocy CUS w Szczecinie wzrósł w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, o 858 wzrosła liczba spotkań grup diagnostyczno – pomocowych, które w celu analizy sytuacji osób zgłaszających przemoc spotykały się z większą intensywnością.

Biorąc pod uwagę rzeczywistą liczbę osób w rodzinach korzystających z pomocy, wsparcia i różnego rodzaju działań (12 506), to 3,22% mieszkańców Szczecina jest objętych pomocą CUS w Szczecinie.

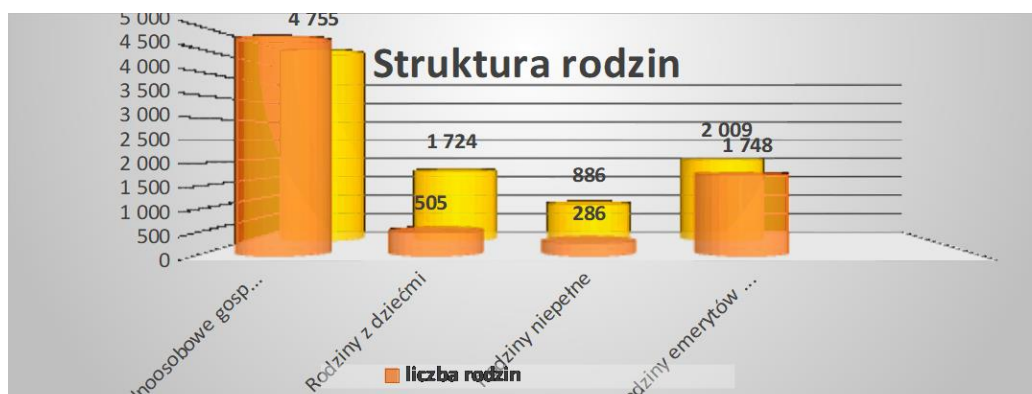
Rysunek 1. Odsetek mieszkańców Szczecina korzystających z pomocy CUS w Szczecinie w stosunku do wszystkich mieszkańców Szczecina w 2024 r.

Źródło: Opracowanie własne CUS

Najwięcej osób korzystających z pomocy CUS w Szczecinie to osoby samotne, prowadzące jednoosobowe gospodarstwo domowe oraz samotni emeryci i renciści. Odnotowany spadek na przestrzeni ostatnich lat do roku 2024 nastąpił praktycznie we wszystkich grupach rodzin korzystających ze wsparcia ówczesnego MOPR w Szczecinie. O 32 wzrosła liczba samotnych osób w wieku emerytalnym, co pokazuje, jaka jest potrzeba wsparcia w tej grupie wiekowej na tle innych korzystających w pomocy i wsparcia.

Rysunek 2. Struktura rodzin i liczba osób w tych rodzinach korzystających z pomocy CUS w Szczecinie w 2024 r.

Źródło: Opracowanie własne CUS

4.3 Wsparcie w ramach interwencji kryzysowej

Głównymi zadaniami Działu Interwencji Kryzysowej są:

- udzielanie wsparcia osobom i rodzinom będącym ofiarami przemocy lub znajdującym się w innych sytuacjach kryzysowych;
- organizowanie systemu wsparcia i samopomocy społecznej dla osób i rodzin dotkniętych kryzysem;
- współpraca z instytucjami oraz organizacjami uczestniczącymi bezpośrednio w pomocy osobom dotkniętym kryzysem;
- zapewnienie doraźnego całodobowego schronienia dla osób doznających przemocy domowej;
- organizowanie grup wsparcia;
- prowadzenie krótkoterminowej terapii w kryzysie;
- prowadzenie specjalistycznego poradnictwa;
- inicjowanie i podejmowanie interwencji oraz koordynacja działań związanych z podjętą interwencją;
- udzielanie kompleksowych porad, m.in. w zakresie wykluczenia społecznego, zwłaszcza uzależnień, przemocy w rodzinie, handlu ludźmi i innych zadań wynikających z ustawy o pomocy społecznej;
- interwencja kryzysowa w traumatycznych sytuacjach.

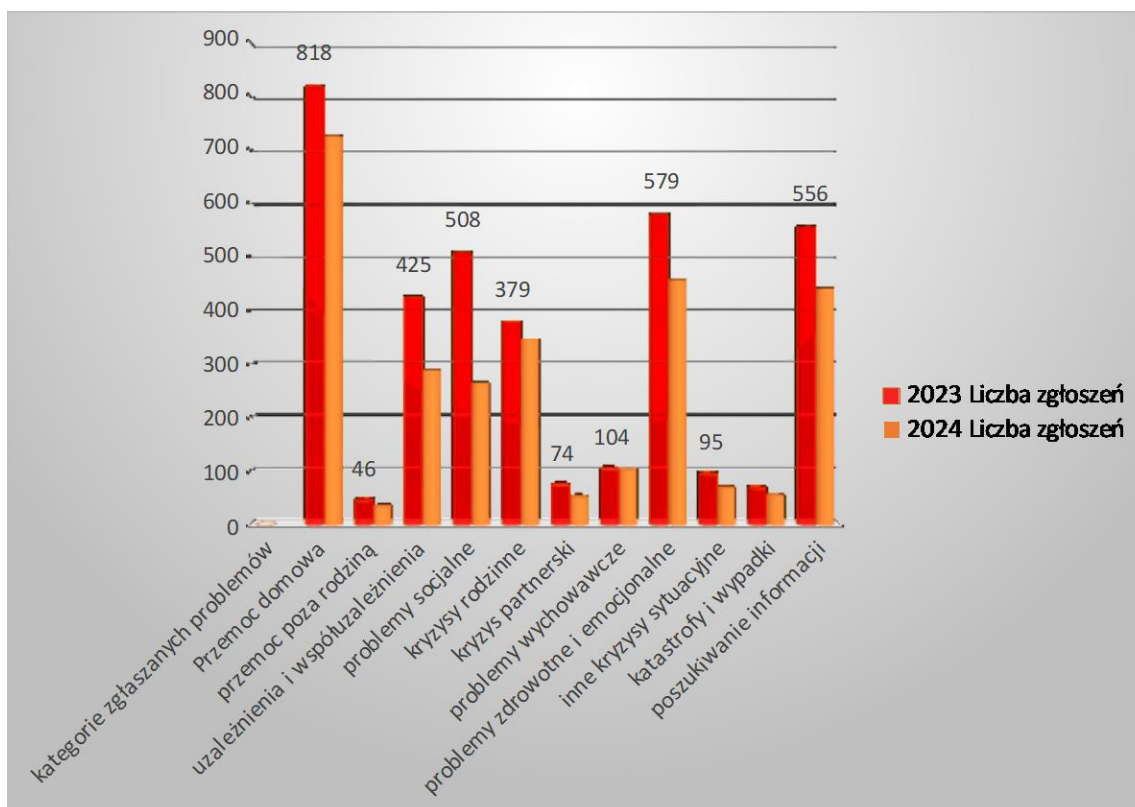
Dział prowadzi również działalność całodobową, którą jest natychmiastowa reakcja na

wszelkie zgłoszenia w sytuacjach kryzysowych, zapewnienie możliwości skorzystania z pomocy 24 godziny na dobę przez 7 dni w tygodniu. Koncentruje się na tym aspekcie interwencji kryzysowej, który obejmuje działania doraźne, krótkoterminowe, zmierzające do udzielenia natychmiastowej pomocy osobom znajdującym się w trudnej sytuacji. We współpracy ze służbami interwencyjnymi (Policja, Straż Pożarna, Pogotowie Ratunkowe) pracownicy DIK uczestniczą w niesieniu pomocy ofiarom wydarzeń traumatycznych, wymagających udzielenia m.in. natychmiastowego wsparcia psychologicznego.

W 2024 roku w Dziale Interwencji Kryzysowej przyjęto łącznie 1 206 klientów, w tym 794 kobiet i 412 mężczyzn.

Wśród kobiet największa liczba korzystających z pomocy DIK to kobiety w przedziale wiekowym między 36 a 60 rokiem życia (281 kobiet). Spośród mężczyzn najliczniejszą grupę stanowią także klienci w wieku od 36 do 60 lat (113 mężczyzn). Na nieco niższym poziomie kształtuje się liczba klientów korzystających z pomocy w wieku 19 – 35; w tym 179 kobiet i 89 mężczyzn.

Rysunek 3. Kategorie zgłaszanych problemów do Działu Interwencji Kryzysowej w 2023 r. i 2024 r

Jako uzupełnienie działań interwencji kryzysowej i odpowiedź na potrzeby mieszkańców w 2024 r. rozpoczęto realizację Projektu pn: Regionalne Centrum Kryzysowe (RCK), który ma charakter partnerski, realizowany jest w powiatach partnerskich, w tym mieście na prawach powiatu, jakim jest Szczecin. Zaplanowano utworzenie ośrodków pomocowych zwanymi Regionalnymi Centrami Pomocowymi, w których prowadzone działania mają na celu ograniczenie skutków zdarzeń kryzysowych (w tym nagłych), poprzez różnorodne wsparcie świadczone przez specjalistów interwencji kryzysowej w formie ambulatoryjnej lub wyjazdowej, w miejscu zdarzenia i pobytu osoby doświadczającej sytuacji kryzysu psychologicznego.

Utworzone w Szczecinie w drugiej połowie roku 2024 r. dwa Regionalne Centra Kryzysowe w Szczecinie, po jednym w lewobrzeżnej i prawobrzeżnej części Szczecina udzieliły (w 2024 r.) łącznie wsparcia: 136 osobom w kryzysie, zagrożonym ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym 30 osobom z niepełnosprawnościami, 4 osobom obcego pochodzenia i 2 w kryzysie bezdomności.

W ramach podjętych działań w projekcie udzielana jest pomoc w zaspokajaniu potrzeb osób i rodzin prowadzone są działania w zakresie:

- interwencji kryzysowej
- pomocy psychologicznej
- pomocy pedagogicznej
- informacji i porad telefonicznych.

Tabela 4. Osoby objęte wsparciem RCK

Wyszczególnienie	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
Całkowita liczba osób objętych wsparciem	136	97	39
w tym: liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem	20	11	9
w tym: liczba osób obcego pochodzenia objętych wsparciem	4	3	1
w tym: liczba osób w kryzysie bezdomności lub dotkniętych wykluczeniem z dostępu do mieszkań	2	2	0

Tabela 5. Liczba spotkań w ramach wsparcia RCK

Całkowita liczba spotkań w ramach wsparcia RCK w tym:	350
Usługa społeczna/interwencja kryzysowa	105
Całkowita liczba spotkań w ramach pomocy psychologicznej	160
Całkowita liczba spotkań w ramach pomocy pedagogicznej	74
Udzielanie informacji i porad telefonicznych	88

Centrum Usług Społecznych w Szczecinie realizuje również Program korekcyjno-edukacyjny z osobami stosującymi przemoc.

Podstawowym celem działań programowych jest powstrzymanie sprawców i zakończenie przemocy domowej. Cel ten ukierunkowany jest na rozpoznanie i zmianę zachowań oraz postaw osób stosujących przemoc domową.

Podstawowym priorytetem jest bezpieczeństwo osób doznających przemocy domowej.

Realizacja programu przebiega poprzez:

- wstępne rozpoznanie diagnostyczne - uzyskanie i opracowanie informacji o funkcjonowaniu każdego z uczestników, jego sytuacji życiowej oraz specyfice przemocy, której był sprawcą;
- pogłębioną diagnozę - w połowie programu;
- reguły uczestnictwa w programie w formie dokumentu podpisywanego przez uczestników;
- podstawowe treści edukacyjne — dobór treści edukacyjnych powinien uwzględniać cele programu, czas jego trwania i specyfikę uczestników oraz wykształcenie i przeszkolenie realizatorów.

Zakładane rezultaty to działania diagnostyczne, edukacyjne i ćwiczenia, które mają przyczynić się do:

- a) uświadomienia sprawcy czym jest przemoc;
- b) uświadomienia sprawcy stosowania własnych zachowań przemocowych wobec bliskich;

- c) nabycie umiejętności służących rozwiązywaniu konfliktów i sporów w rodzinie bez użycia przemocy;
- d) nabycie umiejętności konstruktywnego wyrażania uczuć;
- e) nabycie umiejętności partnerskiego współdziałania w rodzinie oraz korzystania z pomocy innych.

Kontynuacją działań wobec osób stosujących przemoc domową jest Program psychologiczno –terapeutyczny:

Głównym celem Programu psychologiczno-terapeutycznego jest utrwalenie przez sprawców przemocy zmian postaw i zachowań nabytych w trakcie oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych, a w konsekwencji zatrzymanie przemocy domowej. Celem Programu psychologiczno-terapeutycznego jest przeciwdziałanie przemocy domowej poprzez nabycie wiedzy i umiejętności alternatywnych zachowań oraz kształtowania nowego stylu życia, bez zachowań przemocowych, kształtowanie relacji opartych na wzajemnym szacunku.

4.4 Dział Wsparcia Rodziny

Praca na rzecz rodziny z dziećmi wymaga wrażliwości i determinacji osób podejmujących szereg działań wspierających szczecińskie rodziny na wszystkich etapach jej życia. W wyniku analizy efektywności dotychczasowych działań na rzecz rodzin z dziećmi wymagających specjalistycznego oddziaływania, przeżywających trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo wychowawczych, w styczniu 2022r., w strukturze organizacyjnej Centrum Usług Społecznych w Szczecinie wyodrębniono Dział Wsparcia Rodziny. W Dziale Wsparcia Rodziny na dzień 31.12.2024 roku 5 pracowników socjalnych i 25 asystentów rodziny podejmuje działania na rzecz wzmocnienia kompetencji opiekuńczo wychowawczych zarówno wśród rodziców, których władza rodzicielska ograniczona jest poprzez zobowiązanie do współpracy z asystentem rodziny jak również poprzez umieszczenie małoletnich w pieczy zastępczej. Efektem jest możliwość pozostawiania dzieci w rodzinach naturalnych i powroty dzieci z pieczy zastępczej.

Tabela 6. Powroty dzieci z pieczy zastępczej do rodzin naturalnych

FORMA WSPARCIA		POWROTY – FORMA Z PIECZY ZASTĘPCZEJ 2024			
Pracownik socjalny	Pracownik socjalny/asystent rodziny	Cofnięty tryb niezrealizowany	Niezawodowa rodzina zastępcza	Zawodowa rodzina zastępcza	Instytucjonalna forma pieczy
Liczba postanowień /dzieci	Liczba postanowień /dzieci	Liczba postanowień /dzieci	Liczba rodzin /dzieci	Liczba rodzin /dzieci	Liczba rodzin/dzieci
9/16	14/19	9/18	2/2	6/8	6/7
POWROTY - liczba dzieci – rok 2024		35			

Praca socjalna z rodziną w kryzysie to wymagające, ale niezwykle ważne zadanie. Pomaga nie tylko rozwiązać bieżące problemy, ale daje też szansę na długofalowe zmiany w funkcjonowaniu rodziny i poprawę sytuacji dzieci. Kluczem do skuteczności jest indywidualne podejście, współpraca międzyinstytucjonalna oraz konsekwencja i empatia pracowników socjalnych i asystentów rodziny.

Intensyfikacja pracy socjalnej z rodziną w kryzysie polega na zwiększeniu działań wspierających w celu poprawy funkcjonowania rodziny oraz ochrony dzieci.

Skuteczna praca z rodziną w kryzysie wymaga przede wszystkim zastosowania odpowiednich narzędzi diagnostycznych, planistycznych oraz bezpośredniej pracy z rodziną przy jednoczesnym budowaniu relacji opartej na zaufaniu i szacunku.

Dzisiejsza rodzina napotyka na wiele trudności. Uzależnienia, przemoc domowa w rodzinie, niewydolność w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych, to główne problemy dezorganizujące życie rodzin, którym często towarzyszy również problem ubóstwa, czy długotrwałego bezrobocia.

Rodzice często nie mają świadomości potrzeb własnych dzieci i zasobów finansowych na ich realizację, są osobami z niskim potencjałem opiekuńczo-

wychowawczym, bez wsparcia rodziny oraz bliskich w kwestiach opiekuńczych. Często jednak przy odpowiednim wsparciu i motywowaniu, wykorzystując swoje zainteresowania, umiejętności, a także środki finansowe są chętni do podejmowania działań mających na celu poprawę funkcjonowania rodziny.

Współczesne systemy pomocy społecznej coraz częściej sięgają po projekty socjalne jako narzędzie wspierania rodzin, szczególnie tych przeżywających kryzysy, zagrożonych wykluczeniem społecznym lub borykających się z problemami wychowawczymi, ekonomicznymi i społecznymi. W Dziale Wsparcia Rodziny w oparciu o aktywizację, integrację i rozwój zasobów rodzinnych zrealizowano projekty socjalne, których głównym celem było wzmocnienie więzi pomiędzy rodzicami a dziećmi.

Dodatkowo za cele obrano nabycie umiejętności aktywnego spędzania wolnego czasu przez dzieci i ich rodziców, wzmocnienie więzi między dziećmi a ich rodzicami poprzez wspólną zabawę, rozwinięcie kompetencji społecznych dzieci i rodziców poprzez wspólną zabawę oraz rywalizację.

W latach 2023- 2024 pracownicy Działu Wsparcia Rodziny w ramach projektów socjalnych objęli wsparciem łącznie 117 uczestników, w tym 56 dzieci. W roku 2023 w projektach wzięło udział łącznie 51 uczestników, w tym 30 dzieci, w roku 2024 udział wzięło 66 uczestników, w tym 39 dzieci.

Tabela 7. Zrealizowane projekty socjalne

Projekty socjalne zrealizowane przez pracowników DWR		
Projekt Socjalny Rodzina Razem 1 edycja: 28.06.2023r. 2 edycja: 31.08.2023r.	Opis działania: 1. Zabawy przygotowane i prowadzone przez pracowników socjalnych Działu Wsparcia Rodziny (zabawy grupowe, integracyjne z wykorzystaniem materiałów dydaktycznych zorganizowanych przez pracowników we własnym zakresie oraz zakupionych przez organizatora). 2. Wspólne ognisko z kiełbaskami. Cel główny projektu: wzmocnienie więzi pomiędzy rodzicami i dziećmi poprzez wspólną zabawę w plenerze.	
	Liczba uczestników ogółem:	35

	w tym kobiet:	10	
	w tym mężczyzn	4	
	w tym dzieci	21	
Warsztaty z twórczości plastycznej „Bajkowy Świat Dziecka”	Opis działania: Spotkania w formie warsztatów dla dzieci i towarzyszących im rodziców. W trakcie zajęć zostały przeprowadzone warsztaty plastyczne – malowanie palcami i wspólne czytanie bajki terapeutycznej. Cel główny projektu: Integracja rodziny.		
		Rok 2023	Rok 2024
	Liczba uczestników ogółem:	16	12
	w tym dzieci	9	6
Projekt Socjalny Rodzina Razem Smętowice 25.06.2024 r.	Opis działania: 1. Zabawy przygotowane i prowadzone przez pracowników socjalnych Działu Wsparcia Rodziny przy uczestnictwie rodziców (zabawy grupowe, sportowe, integracyjne). 2. W ramach treningu kulinarnego wspólne przygotowanie przez rodziców i dzieci zdrowej sałatki, wspólny posiłek. Cel główny projektu: wzmocnienie więzi pomiędzy rodzicami i dziećmi poprzez wspólną zabawę w plenerze.		
	Liczba uczestników ogółem:	25	
	w tym kobiet:	7	
	w tym mężczyzn	3	
	w tym dzieci	15	
Projekt Socjalny Szmaragd	Opis działania: Unikalne zajęcia dla rodziców i dzieci w niecodziennych okolicznościach obejmujące tematykę zajęć przyrodniczych, ekologicznych, geograficznych i terenowych.		

1 edycja: 26.06.2024r.	Warsztaty prowadzone przez wykwalifikowaną kadrę CEL „Szmaragd” z udziałem pracowników socjalnych DWR.	
2 edycja: 29.08.2024r.	Cel główny projektu: wzmocnienie więzi pomiędzy rodzicami i dziećmi poprzez wspólną zabawę w plenerze.	
	Liczba uczestników ogółem:	29
	w tym kobiet:	6
	w tym mężczyzn	5
	w tym dzieci	18

Przeprowadzona ewaluacja wykazała, że projekty okazały się trafnym pomysłem, ponieważ ich zamierzony cel główny oraz cele szczegółowe zostały w znacznej części osiągnięte. Widoczna jest potrzeba kontynuowania tego typu działań w ramach projektów socjalnych z uwagi na konieczność wspierania rodziców w nabywaniu umiejętności aktywnego spędzania wolnego czasu wspólnie z dziećmi.

W roku 2024 zorganizowano warsztaty o tematyce „Współpraca na rzecz dziecka i rodziny w Szczecinie” skierowane do przedstawicieli instytucji oraz organizacji pozarządowych działających w obszarze wsparcia rodzin i dzieci. Warsztaty miały na celu poznanie i zrozumienie roli każdej z instytucji i organizacji w systemie wsparcia dziecka i rodziny, jak również wypracowanie zasad współpracy między sektorami. Dodatkowo omówiono występujące we współpracy bariery i dobre praktyki współdziałania. Odkonano się 8 spotkań, w których udział wzięło łącznie 242 uczestników, w tym: pracownicy socjalni, asystenci rodziny, koordynatorzy pieczy zastępczej, pedagodzy i psychologowie szczecińskich szkół podstawowych, ponadpodstawowych oraz przedszkoli, kuratorzy sądowi, przedstawiciele organizacji pozarządowych.

Warsztaty spełniły oczekiwania uczestników oraz zrealizowane zostały zaplanowane cele przede wszystkim poprzez zwiększenie efektywności współpracy międzyinstytucjonalnej i międzysektorowej w działaniach wspierających dziecko i rodzinę.

Biorąc pod uwagę powyższe, wymieniając spostrzeżenia i informacje osobiście nie jedynie za pośrednictwem oficjalnej korespondencji dostrzeżono jak ważne jest budowanie lokalnej sieci wsparcia.

4.4.1 Charakterystyka rodzin w asystenturze

Rodziny objęte wsparciem asystentów rodziny Działu Wsparcia Rodziny bardzo często funkcjonują w wielowymiarowym kryzysie, którego źródła sięgają wielu pokoleń i są utrwalane przez brak odpowiednich wzorców, deficyty emocjonalne, ubóstwo, wykluczenie społeczne czy doświadczenia przemocy. Każdy przypadek jest inny, ale można wyróżnić pewne wspólne cechy, które składają się na obraz rodziny potrzebującej intensywnego wsparcia środowiskowego.

W obszarze funkcjonowania rodziny jako systemu często zauważa się brak struktury – role rodzinne bywają zaburzone, dzieci doświadczają parentyfikacji - przejmują odpowiedzialność za młodsze rodzeństwo lub emocjonalnie za rodziców, dorośli zaś nie pełnią funkcji opiekuńczo-wychowawczej w sposób spójny i bezpieczny. Dzieci bywają wciągane w konflikty dorosłych, często są świadkami kłótni lub przemocy. Relacje między członkami rodziny miewają charakter chłodny i zdystansowany lub przeciwnie – nadmiernie symbiotyczny, ale pozbawiony zdrowych granic i autonomii. W zakresie codziennego życia rodzinnego, obserwuje się zaniedbanie obowiązków domowych – brak organizacji dnia, nieregularność posiłków, nieprzestrzeganie zasad higieny, trudności z utrzymaniem porządku w przestrzeni domowej. Niektóre mieszkania nie mają podstawowego wyposażenia: lodówki, pralki, dostępu do ciepłej wody czy ogrzewania. Dzieci żyją w warunkach mogących zagrażać ich zdrowiu i rozwojowi, często nie mają miejsca do spania czy odrabiania lekcji.

Ekonomicznie rodziny są zwykle uzależnione od systemu świadczeń socjalnych. Brakuje im umiejętności zarządzania budżetem domowym – środki są wydawane impulsywnie, na potrzeby dorosłych (np. używki, zbędne zakupy), a nie na dzieci. Zdarza się, że rodziny posiadają zadłużenia czynszowe, kredyty konsumenckie czy zaległości alimentacyjne. Brak pracy nie wynika zawsze z braku możliwości – często to efekt niskiej motywacji, braku wiary we własne możliwości, uzależnień lub trudności psychicznych.

W wielu przypadkach w rodzinie występują problemy z uzależnieniami (od alkoholu, substancji psychoaktywnych, leków, mieszane). Uzależnienia te wpływają na atmosferę domową, prowadząc do przemocy, chaosu i zaniedbania dzieci. Często jeden z rodziców jest całkowicie nieobecny lub nieaktywny w życiu dziecka – fizycznie

bądź emocjonalnie. Bywa, że dzieci są wykorzystywane jako "partnerzy emocjonalni" lub powiernicy w problemach dorosłych, co zaburza ich rozwój emocjonalny i społeczny.

Dzieci w tych rodzinach często doświadczają deprywacji w wielu wymiarach: emocjonalnej (brak ciepła i uwagi), edukacyjnej (brak wsparcia w nauce, nieobecności w szkole), społecznej (izolacja, brak kontaktu z rówieśnikami), zdrowotnej (nielezione choroby, zaniedbane szczepienia, brak wizyt kontrolnych). Rodzice rzadko współpracują z placówkami edukacyjnymi czy służbą zdrowia, a decyzje związane z dziećmi bywają podejmowane pod wpływem emocji, lęku lub presji otoczenia.

Często również występują nieprawidłowe wzorce komunikacji – rozmowy są ograniczone do komunikatów polecających, krzyku lub milczenia. Konflikty nie są rozwiązywane, tylko eskalują. W rodzinach tych dominują emocje takie jak wstyd, frustracja, lęk, bezradność. Brakuje przestrzeni na dialog, zrozumienie i współpracę. Mimo trudnej sytuacji, w każdej rodzinie można odnaleźć potencjalne zasoby: np. silną więź matki z dziećmi, chęć do nauki i poprawy, umiejętność korzystania z pomocy, obecność jednego wspierającego członka rodziny, czasem podstawowe kompetencje w opiece nad dziećmi czy gotowość do zmiany. To na tych elementach asystent rodziny tworzy z rodziną plan pracy, wzmacniając stopniowo samodzielność, odpowiedzialność i zdolność do konstruktywnego funkcjonowania poszczególnych członków.

Analiza danych liczbowych rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny na przestrzeni lat 2022-2024 wskazuje na tendencję wzrostową liczby rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny, w tym zobowiązanych do współpracy z asystentem rodziny przez Sąd. Zgodnie ze stanem rodzin na czerwiec 2022 r. wsparciem asystenta rodziny było objętych – 206 rodzin. Liczba rodzin, które skorzystały ze wsparcia asystenta – stan na 31.12.2024 r. - 261, w tym 206 rodzin zobowiązanych do współpracy przez Sąd. Przeciętny czas pracy z rodziną wynosi 45 miesięcy, jednakże z uwagi na wielopropblemowość zagadnień i specyfikę środowisk zdarza się, że okres ten ulega znaczącemu wydłużeniu.

Tabela 8. Liczba rodzin korzystających z usług asystenta rodziny w latach 2022-2024 – dane porównawcze

Wyszczególnienie		01.01.2022 – 30.06.2022	01.07.202 2 – 31.12.202 2	01.01.2023 – 30.06.2023	01.07.2023 – 31.12.2023	01.01.2024 – 30.06.2024	01.06.202 4 – 31.12.202 4
Liczba rodzin korzystających z usług asystenta rodziny - ogółem		206	221	229	246	254	261
z tego:	do 3 miesięcy	17	35	16	19	23	22
	powyżej 3 do 12 miesięcy	57	41	61	56	62	56
	powyżej 1 roku	132	145	152	171	169	183
Liczba rodzin, z którymi asystent rodzin zakończył pracę - ogółem		70	43	27	32	44	29
z tego:	ze względu na osiągnięcie celów	34	19	7	12	18	12
	ze względu na zaprzestanie współpracy przez rodzinę	24	15	18	14	13	12
	ze względu na brak efektów	7	6	1	5	9	4
	ze względu na zmianę metody pracy	5	3	1	1	4	1
Liczba rodzin zobowiązanych przez sąd do pracy z asystentem rodziny		158	158	172	189	194	206

4.4.2 Opiekun tymczasowy nad małoletnim obywatelem Ukrainy

Zgodnie z zapisem Ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy z dnia 12 marca 2022 r. prowadzone są nadzory nad realizacją praw i obowiązków opiekuna tymczasowego ustanowionych dla małoletnich obywateli Ukrainy, którzy w związku z konfliktem zbrojnym na terenie Ukrainy przekroczyli Polską granicę bez rodziców albo stracili opiekuna prawnego.

Opiekun tymczasowy ustanowiony przez Sąd przejmuje obowiązki codziennej opieki nad małoletnim. Do zadań opiekuna tymczasowego należy m.in. reprezentowanie dziecka przed urzędami i szkołą, dbanie o zdrowie i bezpieczeństwo, występowanie o świadczenia (np. 800+, zasiłki rodzinne, pomoc socjalna), organizowanie warunków życia dziecka do czasu rozstrzygnięcia jego sytuacji prawnej.

Opiekun tymczasowy sprawuje opiekę nad małoletnimi do momentu, aż rodzice odzyskają możliwość opieki albo zapadnie inna decyzja sądu. W ramach nadzoru nad prawidłowym sprawowaniem opieki nad małoletnimi dziećmi z Ukrainy pracownicy Centrum Usług Społecznych w Szczecinie podejmują systematyczny monitoring środowisk, weryfikowanie podejmowanych przez opiekunów w stosunku do małoletnich działań, informowanie Sądów o faktach istotnych dla sprawy.

4.4.3 Wsparcie kompetencji społecznych

Istotnym działaniem wzmacniającym funkcjonowanie rodzin w zakresie realizacji funkcji rodzicielskich są prowadzone zajęcia warsztatowe Szkoły dla rodziców.

Szkoła dla rodziców to cykl warsztatów psychoedukacyjnych mających na celu wzmocnienie kompetencji wychowawczych, poprawę relacji z dzieckiem i lepsze radzenie sobie w trudnych sytuacjach rodzinnych.

Uczestnicy uczą się m.in.:

- jak stawiać granice bez przemocy,
- jak wspierać dziecko w emocjach i rozwoju,

- jak budować autorytet i więź,
- jak reagować na trudne zachowania dziecka,
- jak komunikować się skutecznie i bez oceniania.

Zajęcia prowadzone są interaktywnie – z dyskusjami, ćwiczeniami i pracą w grupie.

W latach 2022-2024 przeprowadzono łącznie 7 edycji zajęć, w których łącznie wzięło udział 138 uczestników.

W tym okresie odbyły się również 3 cykle warsztatów dla dzieci (plastyczne, czytanie bajki terapeutycznej), w których łącznie wzięło udział 70 dzieci.

W pierwszym półroczu 2025 r. odbyły się dwie edycje, w których uczestniczyło 59 osób.

4.5 Placówki Wsparcia Dziennego

Placówki wsparcia dziennego odgrywają ważną rolę w systemie pomocy społecznej. Ich działalność skupia się na wspieraniu dzieci oraz ich opiekunów w przezwyciężaniu trudności życiowych, wychowawczych i społecznych, co ma istotne znaczenie w pracy socjalnej.

Pracownik socjalny, asystent rodziny, realizując zadania wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, podejmuje działania mające na celu poprawę funkcjonowania rodziny i zapobieganie umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej. W tym kontekście placówki wsparcia dziennego stanowią istotne narzędzie pomocowe. Oferują one dzieciom z rodzin dysfunkcyjnych opiekę, wsparcie edukacyjne, wychowawcze i psychologiczne, a także bezpieczne środowisko do rozwoju i nauki. Współpraca asystenta rodziny z placówką wsparcia dziennego może przebiegać na kilku poziomach:

- Kierowanie dzieci do placówki – asystent, znając sytuację dziecka i jego rodziny, może zaproponować objęcie dziecka opieką w placówce, co pozwala na zapewnienie mu odpowiednich warunków rozwoju i zaspokojenie podstawowych potrzeb;

- Koordynacja działań pomocowych – pracownik socjalny, asystent rodziny współpracuje z kadrami placówki, wymienia informacje na temat postępów dziecka, trudności wychowawczych czy sytuacji domowej. Taka współpraca pozwala na spójne i skuteczne działania;
- Wsparcie rodziców – podczas gdy dziecko przebywa w placówce, asystent może intensyfikować pracę z rodzicami, pomagając im w rozwiązywaniu problemów wychowawczych, organizacyjnych czy emocjonalnych;
- Profilaktyka – obecność dziecka w placówce ogranicza ryzyko pogłębiania się dysfunkcji, izolacji społecznej czy uzależnień, a jednocześnie umożliwia wczesne rozpoznanie nowych problemów.

Placówki wsparcia dziennego, prowadzone w formie opiekuńczej, specjalistycznej, czy też w formie łączonej, stanowią cenny element lokalnego systemu wsparcia. Dzięki nim asystent rodziny nie działa w izolacji, ale ma do dyspozycji zasób, który realnie wpływa na poprawę sytuacji życiowej dzieci i ich rodzin. Wnioskując, placówki wsparcia dziennego stanowią skuteczne uzupełnienie pracy asystenta rodziny. Wspólne działania sprzyjają odbudowie funkcji opiekuńczo - wychowawczej rodziny i zwiększają jej szanse na samodzielne funkcjonowanie w przyszłości. Placówki wsparcia dziennego pełnią kluczową funkcję w systemie, wspierając rodziny w opiece nad dziećmi, stanowiąc istotny element profilaktyki instytucjonalnej. Ich zadaniem jest ograniczanie napływu dzieci do systemu pieczy zastępczej poprzez wczesną interwencję, kompensowanie deficytów opiekuńczo-wychowawczych w rodzinach biologicznych oraz wspieranie procesów socjalizacji i integracji społecznej dzieci w ich naturalnym środowisku. Działania podejmowane w ramach placówek wsparcia dziennego sprzyjają utrzymaniu więzi rodzinnych, wzmacniają kompetencje wychowawcze rodziców oraz umożliwiają skuteczne przeciwdziałanie zjawiskom wykluczenia społecznego i marginalizacji dzieci i młodzieży.

Znaczącym działaniem uzupełniającym funkcje PWD jest usługa pedagoga rodzinnego, którego zadaniem jest wspieranie rodzin na podstawie wspólnie opracowanego planu pracy, przy współpracy z instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny. Na terenie Szczecina wg stanu na 31.12.2024 r. funkcjonowało 28 PWD w tym 1 Specjalistyczna Placówka Wsparcia Dziennego prowadzona przez Centrum Opieki nad Dzieckiem. Placówki zobowiązane są do przyjmowania dziecka na wniosek rodziców, bądź opiekunów prawnych, pedagogów szkolnych, postanowienia sądu, kuratorów sądowych, CUS. Pracownicy placówek podejmują

współpracę z otoczeniem, w tym zobowiązani są do uczestnictwa w posiedzeniach grup diagnostyczno-pomocowych w ramach procedury „Niebieskiej karty”, jeżeli dotyczą podopiecznych z rodzin, w których taka karta została założona, a także w działaniach dotyczących realizacji planu pracy z rodziną, o którym mowa w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Tabela 9. Wykaz ilościowy uczestników skierowanych przez CUS w Szczecinie do PWD- rok 2024

Placówki Wsparcia Dziennego – podmiot prowadzący	Ilość dzieci
Placówki wsparcia dziennego TPD	64
Placówka specjalistyczna ADHD i ZA TPD	5
Placówki wsparcia dziennego CARITAS	16
SPWD - przy Centrum Opieki nad Dzieckiem	11
Towarzystwa Salezjańskiego - Oratorium	8
Przy parafii / Serduszka / , inne	5
Placówki PCK / np. Wesoła Chatka PCK	3
Placówki wsparcia dziennego Stowarzyszenia Rodzin Katolickich:	0
Placówki - świetlice harcerskie ZHP	2
ŁĄCZNIE	114

Współpraca asystenta rodziny i pracownika socjalnego z organizacjami pozarządowymi stanowi istotny element systemu wsparcia rodzin przeżywających trudności życiowe. Taka współpraca opiera się na wspólnym celu – poprawie sytuacji rodzin i przeciwdziałaniu ich marginalizacji społecznej. Organizacje pozarządowe natomiast często oferują specjalistyczne formy pomocy, takie jak:

- warsztaty umiejętności wychowawczych;
- pomoc psychologiczną i terapeutyczną;

- wsparcie materialne lub rzeczowe;
- zajęcia socjoterapeutyczne dla dzieci;
- programy aktywizacji zawodowej i społecznej.

Dzięki temu asystent oraz pracownik socjalny może kierować rodzinę do organizacji, które uzupełniają działania pomocowe, rozszerzając tym samym zakres wsparcia. Współpraca z organizacjami umożliwia wymianę informacji o dostępnych formach pomocy oraz doświadczeń w pracy z rodzinami. Asystent rodziny i pracownik socjalny może również uzyskać wsparcie merytoryczne – np. w postaci szkoleń czy konsultacji eksperckich. Organizacje pozarządowe cechują się sprawnym i skutecznym działaniem, przejawiającym się w szybkim reagowaniu na pojawiające się potrzeby oraz elastycznym dostosowywaniu metod pracy do indywidualnych sytuacji. Ta cecha jest szczególnie cenna dla asystenta rodziny i pracownika socjalnego w sytuacjach kryzysowych. Współpraca z organizacjami pozarządowymi sprzyja tworzeniu zintegrowanej sieci wsparcia w środowisku lokalnym. Asystent rodziny, jako koordynator działań na rzecz rodziny, może pełnić rolę łącznika pomiędzy instytucjami a trzecim sektorem, budując relacje oparte na partnerstwie i wspólnej odpowiedzialności. Korzystając z oferty organizacji pozarządowych, asystent rodziny i pracownik socjalny pomaga rodzinie rozwijać kompetencje społeczne, zawodowe i wychowawcze. Organizacje pozarządowe oferują często środowiskowe programy edukacyjne i aktywizujące, które wzmacniają samodzielność rodzin.

Na terenie Szczecina pracownicy Centrum Usług Społecznych współpracują z takimi partnerami jak Fundacja TULIPAN, Stowarzyszenie SOS dla Rodziny, Zachodniopomorska Fundacja Pomocy Rodzinie Tęcza serc, Fundacja Małych Stópek, Stowarzyszenie Synergia, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci i inne. W ramach współpracy z powyższymi organizacjami pozarządowymi rodziny objęte wsparciem asystenta i pracownika socjalnego uzyskały pomoc w formie konsultacji psychologicznej, psychiatrycznej, pomoc prawną, terapeutyczną, doraźna pomoc rzeczowa, żywności, odzieży. W celu wzmocnienia i poszerzenia współpracy i tworzenia nowej sieci wsparcia asystenci rodziny oraz pracownicy socjalni brali udział we wspólnych szkoleniach oraz debatach i konsultacjach. Współpraca asystenta rodziny i pracownika socjalnego z organizacjami pozarządowymi przynosi korzyści zarówno rodzinom objętym wsparciem, jak i samym podmiotom współpracującym –

dzięki lepszej koordynacji działań, zwiększonej skuteczności pomocy oraz synergii zasobów i kompetencji.

4.6 Projekt Wygrana Rodzina

Centrum Usług Społecznych w Szczecinie w związku z ogłoszonym przez Departament Europejskiego Funduszu Społecznego w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej konkursem nr FERS.05.01-IZ.00-002/24 w ramach działania 5.1 „Innowacje społeczne (innowacyjne działania społeczne)” FERS, zaproponował rozwiązania do realizacji w ramach projektu, które zostały ocenione najwyżej i uzyskały pierwsze miejsce na liście rankingowej w trakcie rozpatrywania wniosków o dofinansowanie. Projekt pn. "Wygrana Rodzina w Szczecinie" ma charakter partnerski, w którym rolę lidera pełni Gmina Miasto Szczecin - Centrum Usług Społecznych w Szczecinie, a partnerami są Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Zachodniopomorskie Oddział Regionalny w Szczecinie i Stowarzyszenie Czas Przestrzeń Tożsamość. Projekt realizowany jest w ramach Działania 05.01- Promowanie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci -finansowany z Funduszy Europejskich dla Rozwoju Społecznego. Projekt jest realizowany w okresie od 01.02.2025 r. do 30.09.2027r. Celem projektu jest wsparcie 15 rodzin borykających się z różnymi problemami, zamieszkałych na terenie jednego z trzech zdegradowanych szczecińskich osiedli (Gołęcino - Gocław, Skolwin, Stołczyn), poprzez dostosowanie i wdrożenie do lokalnej praktyki innowacyjnego modelu wzmacniania kapitału społecznego rodzin "Wygrana Rodzina".

W ramach projektu zrealizowanych zostanie 7 merytorycznych zadań:

1. Dostosowanie Modelu Wygrana Rodzina do lokalnych uwarunkowań oraz zbudowanie lokalnej koalicji na rzecz jego wprowadzenia w życie w Szczecinie na obszarze osiedli: Gołęcino-Gocław, Skolwin i Stołczyn.
2. Praca Zespołu Specjalistów złożonego z koordynatorki merytorycznej projektu, dwóch asystentek rodziny, mentorki ds. rozwoju dzieci i młodzieży, liderki procesu edukacyjnego, psychologa i specjalistki ds. pracy środowiskowej.
3. Rekrutacja rodzin i przeprowadzenie diagnozy ich potrzeb.

4. Realizacja lokalnego systemu wsparcia dla rodzin zgodnie z Modelem - PAKIET PODSTAWOWY.

5. Realizacja lokalnego systemu wsparcia dla zrekrutowanych rodzin zgodnie z Modelem - ANIMACJA SAMOPOMOCY SĄSIEDZKIEJ.

6. Realizacja lokalnego systemu wsparcia dla zrekrutowanych rodzin zgodnie z Modelem - PAKIET ROZSZERZONY.

7. Wprowadzenie modelu do praktyki w Gminie Miasto Szczecin.

Grupę docelową projektu stanowią rodziny korzystające z pomocy społecznej, borykające się z różnymi problemami, ale przede wszystkim z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, bezradnością życiową czy uzależnieniami.

Rezultatem realizacji projektu będzie dostosowanie założeń innowacji opisanych w modelu "Wygrana rodzina" na terenie 3 ww. osiedli, włączenie minimum dziesięciu podmiotów do lokalnego systemu wsparcia działającego na rzecz wzmacniania kapitału społecznego rodzin, poprawa funkcjonowania społecznego co najmniej ośmiu rodzin biorących udział w projekcie, wprowadzenie modelu do praktyki w Gminie Miasto Szczecin.

W trakcie projektu były prowadzone działania w ramach animacji i warsztatów dla instytucji oraz organizacji pozarządowych, które zostały zakończone podpisaniem listu intencyjnego, którego celem jest budowanie Lokalnego Systemu Wsparcia. Do inicjatywy przystąpiło 27 instytucji, organizacji, stowarzyszeń. W ramach współpracy opracowane zostały wspólne działania, których głównym celem będzie wzmacnianie kapitału społecznego rodzin. Od czerwca 2025r. rodziny biorące udział w projekcie zostały objęte wsparciem asystenta oraz uczestniczyły w pierwszych, integracyjnych warsztatach wyjazdowych.

4.7 Stan pieczy zastępczej. Podstawowe dane

Nie ulega wątpliwości, że rozwijanie rodzinnej pieczy zastępczej jest kluczową odpowiedzią na wyzwania opieki nad dziećmi, ponieważ zapewnia im stabilne środowisko. Zadanie to szczególnego znaczenia nabiera w dobie deinstytucjonalizacji, która stanowi główny kierunek zmian w systemie pieczy zastępczej.

Rodzinna piecza zastępcza to forma wsparcia dziecka, która ma na celu zapewnienie dziecku bezpieczeństwa, opieki i rozwoju, w warunkach zbliżonych do naturalnych.

Tworzona jest przez rodziny spokrewnione, niezawodowe i zawodowe - w tym rodziny zastępcze pełniące funkcję pogotowia rodzinnego, rodziny zawodowe specjalistyczne oraz rodzinne domy dziecka.

Rodziny zastępcze spokrewnione stanowią wstępni i rodzeństwo dziecka.

Umieszczenie dziecka w rodzinie spokrewnionej pozwala na podtrzymanie więzi rodzinnych, co jest istotne w kontekście szeroko pojętego dobra dziecka. Rodziny zastępcze niezawodowe tworzą osoby niespokrewnione z dzieckiem lub krewni niebędący wstępnymi i rodzeństwem dziecka. Rodzicielstwo zastępcze może też mieć wymiar zawodowy. Rodzinę zawodową mogą tworzyć małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim. Rodzicielstwo zastępcze zawodowe wiąże się z otrzymywaniem stałego wynagrodzenia. Wśród rodzin zawodowych wyróżnić można te, które tworzą rodziny specjalistyczne i te które pełnią rolę pogotowia rodzinnego. Rodzinny dom dziecka jest miejscem, który pełnią małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim. W rodzinnym domu dziecka może przybywać nie więcej niż 8 dzieci. W przypadku konieczności umieszczenia rodzeństwa, za zgodą prowadzącego rodzinny dom dziecka oraz po uzyskaniu pozytywnej opinii koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, jest dopuszczalne umieszczenie w tym samym czasie większej liczby dzieci.

Należy zaznaczyć, że umieszczenie dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej następuje w sytuacji, gdy wyczerpane zostaną wszystkie możliwości pracy z rodziną w kryzysie, a rodzice naturalni wciąż nie są w stanie zapewnić dziecku należytej opieki i wychowania. Piecza zastępcza, co do zasady, ustaje z dniem osiągnięcia przez dziecko pełnoletności. Istnieje jednak możliwość przedłużenia pobytu w pieczy zastępczej do 25 roku życia. Stąd też istotnym wyzwaniem rodzicielstwa zastępczego jest przygotowanie dziecka do samodzielności.

4.7.1 Przyczyny pobytu w pieczy zastępczej

Pobyt dziecka w pieczy zastępczej jest wynikiem wieloprotblemowych kryzysowych sytuacji, w jakich znajdują się dzieci i ich rodziny. Stąd też trudno jest ustalić który z protblemów jest główną przyczyną pobytu dziecka w pieczy

zastępczej, wskazanie na złożoność przyczyn i zachodzące między nimi sprzężenia oddają faktyczny obraz dysfunkcji rodziny. Potwierdzają to statystyki, z których wynika, że to narastająca sytuacja różnych problemów w rodzinach dotkniętych wysoką bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz uzależnienia rodziców, generuje kolejne kryzysy, co w efekcie doprowadza do sytuacji umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej.

W poniższej tabeli wyodrębniono główne przyczyny pobytu w pieczy zastępczej, które należy interpretować jako czynniki wyzwalające dysfunkcje systemu rodziny.

Tabela 10. Najczęstsze przyczyny pobytu w pieczy zastępczej, wg stanu na 31.12.2024 r.

	Główna przyczyna pobytu w pieczy zastępczej	Ogółem w pieczy zastępczej	w tym w pieczy rodzinnej	w tym w pieczy instytucjonalnej	% udział przyczyn z kategorii ogółem
1.	bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	433	354	79	48,7
2.	uzależnienia	219	134	85	24,6
3.	sieroctwo, półsieroctwo dziecka	52	52	0	5,8
4.	przemoc w rodzinie (domowa)	52	21	31	5,8
5.	choroba przewlekła niepełnosprawność rodzica	12	11	1	1,3
6.	pobyt poza krajem rodzica	3	3	0	0,3
7.	inne	115	106	9	12,9
8	Dzieci				

	cudzoziemców/małoletni e matki	4	2	2	0,5
	Razem	890	683	207	~ 100%

Źródło: Opracowanie CUS na podstawie sprawozdania rzeczowo finansowego.

4.7.2 Liczba dzieci w pieczy zastępczej

Tabela 11. Liczba dzieci w pieczy zastępczej – dane porównawcze

L.p.	Rodzaj	Stan na 31.12.2022	Stan na 31.12.2023	Stan na 31.12.2024
		Liczba dzieci	Liczba dzieci	Liczba dzieci
1.	Łącznie na terenie Szczecina	840	874	865
1.1	w tym w pieczy instytucjonalnej	182	197	182
1.2	w tym w pieczy rodzinnej	658	677	687
2	poza Szczecinem	151	163	150
2.1	w tym w pieczy rodzinnej	137	145	129
2.2	w tym w pieczy instytucjonalnej	14	18	21
	Razem	991	1037	1015

*Źródło: Opracowanie CUS na podstawie sprawozdań z działalności CUS w
Szczecinie*

Liczba dzieci w pieczy zastępczej w latach 2022-2024 utrzymywała się na podobnym poziomie, zarówno co do liczby dzieci umieszczonych w Szczecinie, jak i poza Szczecinem. Zaznaczyć trzeba, że w Szczecinie blisko 80% dzieci

przebywa w rodzinnej pieczy zastępczej, jest to zgodne z procesem deinstytucjonalizacji, jednocześnie obrazuje dalszą potrzebę pozyskiwania miejsca w pieczy rodzinnej. W szczególny sposób dotyczy to dzieci o specjalnych potrzebach, które wciąż pozostają w placówkach typu specjalistycznego.

Tabela 12. Liczba dzieci poza Szczecinem narastająco w wybranych latach – dane porównawcze

Forma	Rok 2022	Rok 2023	Rok 2024
Regionalna placówka opiekuńczo- terapeutyczna	15	14	14
Placówka opiekuńczo- wychowawcza	19	11	14
Rodzinna piecza zastępcza	162	147	153
Podmioty lecnicze (ZOL)	12	11	15
Interwencyjny Ośrodek preadopcyjny	2	0	0
Razem poza Szczecinem	210	183	196

Źródło: Opracowanie własne CUS

4.7.3 Wiek dzieci w pieczy zastępczej

Tabela 13. Piecza rodzinna w Szczecinie – wiek dzieci. Stan na 31.12.2024 r.

Kategoria wiekowa	Razem	Rodziny spokrew-nione	Rodziny niezawo-dowe	Rodziny zawodowe typu pogotowia	Inne rodziny zawodow e	Rodzinne domy dziecka
do 1 roku	12	1	1	10	0	0
1-3 lata	55	19	12	22	0	2
4-6 lat	66	31	17	16	0	2
7-13 lat	245	136	62	3	3	41
14-17	209	123	58	1	4	23
18-24	80	52	23	0	2	3
Łącznie	667	362	173	52	9	71

Źródło: Opracowanie CUS na podstawie sprawozdania rzeczowo finansowego

Tabela 14. Piecza instytucjonalna w Szczecinie – wiek dzieci. Stan na 31.12.2024 r.

Kategoria wiekowa	Razem	Placówki socjalizacyjne	Placówki interwencyjne	Placówki specjalistyczno-terapeutyczne
do 1 roku	0	0	0	0
1-3 lata	8	0	8	0
4-6 lat	11	2	9	0
7-13 lat	59	32	21	6
14 -17	96	75	14	7

18-24	4	3	0	1
Łącznie	178	112	52	14

Źródło: Opracowanie CUS na podstawie sprawozdania rzeczowo finansowego

Pieczna zastępcza dla bardzo wielu podopiecznych pozostaje trwałą formą wychowania i dorastania, co jest skutkiem braku pozytywnej kwalifikacji adopcyjnej lub też wiąże się z brakiem kandydatów do przysposobienia. Mimo usilnych starań o pozyskiwanie i tworzenie nowych rodzin zastępczych, ciągle jeszcze najmłodsze dzieci w wyniku interwencji, trafiają do pieczy instytucjonalnej, co niezmiennie od wielu lat dotyczy sytuacji przemocy w rodzinie, konieczności zabezpieczania dziecka wraz z licznym rodzeństwem oraz zaburzeń w funkcjonowaniu dzieci i ich stanu zdrowia.

4.7.4 Struktura pieczy zastępczej

Tabela 15. Zbiorcze zestawienie napływu do pieczy zastępczej z rodzin naturalnych w latach 2022-2024 - dane porównawcze

Umieszczenie dzieci z rodziny naturalnej	Forma pieczy	Ogółem	Rok 2022	Rok 2023	Rok 2024
*	W pieczy rodzinnej	371	109	134	128
	W pieczy instytucjonalnej	183	79	61	43
RAZEM		554	188	195	171

--	--	--	--	--

**dzieci umieszczone w pieczy w Szczecinie i poza powiatem*

***obejmuje także dzieci pozostawione w szpitalu po urodzeniu*

Źródło: Opracowanie CUS

Tabela 16. Zbiornicze zestawienie odpływu z pieczy zastępczej w latach 2022-2024

Kierunek zmiany	Forma pieczy	Ogółem	Rok 2022	Rok 2023	Rok 2024
Powrót do rodziny naturalnej	z pieczy rodzinnej	75	26	18	31
	z pieczy instytucjonalnej	97	37	34	26
	Razem	172	63	52	57
Przysposobienie	z pieczy rodzinnej	66	20	16	30
	z pieczy instytucjonalnej	8	3	3	2
	Razem	74	23	19	32
Usamodzielnienie	z pieczy rodzinnej	191	86	51	54
	z pieczy instytucjonalnej	75	26	20	29
	Razem	266	112	71	83
Ogółem łącznie		512	198	142	172

Źródło: Opracowanie CUS na podstawie sprawozdania rzeczowo finansowego

**dzieci umieszczone w pieczy w Szczecinie i poza powiatem*

Tabela 17. Struktura pieczy instytucjonalnej na terenie Szczecina – stan na 31.12.2024 r.

Rodzaj placówki	Liczba placówek	Liczba miejsc
Placówka interwencyjna	5	56
Placówka socjalizacyjna	9	112
Placówka specjalistyczno-terapeutyczna	1	14
Razem	15	182

Źródło: Opracowanie CUS

Osiągnięcie standardów w placówkach opiekuńczo-wychowawczych Miasta Szczecin spowodowało finalnie zmniejszenie liczby miejsc dla dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej - co jest zgodne z założeniami procesu deinstytucjonalizacji. Niepokoi fakt, że miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej nie przybywa proporcjonalnie do potrzeb w tym zakresie, co nie pozwala na bieżące realizowanie postanowień sądowych dotyczących umieszczeń dzieci w pieczy zastępczej. Jako środki zaradcze zastosowane są rozszerzone i zintensyfikowane działania z zakresu wsparcia rodzin naturalnych oraz rozwoju i promocji rodzicielstwa zastępczego.

Intensyfikacja pracy z rodziną naturalną nad poprawą funkcjonowania i jakości opieki nad dziećmi ma przyczynić się do zapobiegania rozpadowi rodziny. Po wydaniu postanowienia sądu nadal jest prowadzona praca z rodziną, jak również nadzór nad rodzinami, wobec których sąd wydał już decyzję o konieczności umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej.

Ponadto, w związku z brakiem znaczącego wzrostu miejsc w rodzinnych formach pieczy zastępczej, proporcjonalnie do występujących potrzeb, zostały wzmożone działania promujące rodzicielstwo zastępcze - o których mowa w dalszej części.

Mając na uwadze przedstawione powyżej trudności wynikające z pilnej potrzeby zabezpieczenia dzieci w pieczy zastępczej, uzyskano pozytywną opinię Rzeczniczki Praw Dziecka na otwarcie placówki opiekuńczo – wychowawczej w której miejsce znalazło 14 wychowanków. Placówka powstała z dniem wydania zezwolenia przez Wojewodę Zachodniopomorskiego tj. w dniu 15.09.2025 r.

Tabela 18. Liczebność dzieci w rodzinnych formach pieczy zastępczej w Szczecinie – lata 2022- 2024

Lp.	Wyszczególnienie	2022	2023	2024
1.	Rodziny zastępcze spokrewnione, z tego:	282	275	287
1.1.	z 1 przyjętym dzieckiem	227	219	227
1.2.	z 2 przyjętych dzieci	47	46	48
1.3.	z 3 i więcej przyjętych dzieci	8	10	12
2.	Rodziny zastępcze niezawodowe, z tego:	133	146	145
2.1.	z 1 przyjętym dzieckiem	113	124	121
2.2.	z 2 przyjętych dzieci	17	16	20
2.3.	z 3 przyjętych dzieci	2	4	4
2.4.	z 4 i więcej przyjętych dzieci	1	2	0
3.	Rodziny zastępcze zawodowe, z tego:	8	7	7
3.1.	bez dziecka	0	0	0
3.2.	z 1 przyjętym dzieckiem	0	0	0
3.3.	z 2 przyjętych dzieci	2	2	2
3.4.	z 3 przyjętych dzieci	3	2	3
3.5.	z 4 i więcej przyjętych dzieci	3	3	2
4.	Rodziny zastępcze zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego, z tego:	9	9	9
4.1.	bez dziecka	0	0	1

4.2.	z 1 przyjętym dzieckiem	0	0	1
4.3.	z 2 przyjętymi dziećmi	0	0	2
4.4.	z 3 przyjętymi dziećmi	1	0	0
4.5.	z 4 i więcej przyjętymi dziećmi	8	9	5
5.	Rodziny zastępcze zawodowe specjalistyczne, z tego:	3	3	3
5.1.	bez dziecka	0	0	0
5.2.	z 1 przyjętym dzieckiem	1	0	1
5.3.	z 2 przyjętymi dziećmi	1	2	1
5.4.	z 3 przyjętymi dziećmi	0	0	0
5.5.	z 4 i więcej przyjętymi dziećmi	1	1	1
6.	Rodzinne domy dziecka, z tego:	9	11	11
6.1.	bez dziecka	0	0	0
6.2.	z 1-3 przebywających dzieci	1	1	2
6.3.	z 4-8 przebywających dzieci	7	9	7
6.4.	z 9 i więcej przebywających dzieci	1	1	2

Liczebność dzieci w rodzinnych formach pieczy zastępczej utrzymuje się na podobnym poziomie. Na podobnym poziomie utrzymuje się też liczba niezawodowych i zawodowych rodzin zastępczych. Wynika to z kończeniem działalności przez rodziny z relatywnie wysokim stażem, osiągających wiek emerytalny czy rozwiązujących umowę z przyczyn zdrowotnych.

Fakt, że liczba rodzin zastępczych nie wzrasta, skutkuje nie tylko trudnością, ale i niemożliwością w pozyskiwaniu miejsc dla dzieci wymagających zaopiekowania – w tym natychmiastowego, pilnego umieszczenia. Problem ten w szczególny sposób dotyczy dzieci o szczególnych potrzebach rozwojowych – z tytułu niepełnosprawności oraz innych zaburzeń w rozwoju, które wymagają szczególnych oddziaływań wychowawczych.

Inną trudnością, która wpływa na utrzymującą się liczebność dzieci w pieczy zastępczej jest wspomniany już brak kandydatów do przysposobienia dzieci.

4.7.5 Usamodzielniani z pieczy zastępczej

Proces usamodzielniania formalnie rozpoczyna się rok przed osiągnięciem pełnoletności przez osobę usamodzielnianą i w zależności od jej indywidualnej sytuacji życiowej może trwać osiem lat, najpóźniej kończy się w momencie osiągnięcia przez osobę usamodzielnianą 26 roku życia. Usamodzielnienie zawiera konkretne cele i zadania i powinno być wyposażone w określone i wspierające narzędzia finansowe i niefinansowe. Cenną formą wsparcia jest pomoc na kontynuowanie nauki przyznawana na cały okres jej trwania. Formami finansowymi o charakterze jednorazowym jest świadczenie pieniężne na zagospodarowanie i usamodzielnienie.

Wsparciem młodzieży na różnych etapach ich drogi do samodzielności, jest realizowany od kilku lat na zlecenie Gminy Miasto Szczecin, we współpracy z Fundacją Robinson Crusoe, program „Wehikuł Usamodzielnienia”. Program obejmuje regularne spotkania warsztatowe, obozy socjoterapeutyczne i szkoleniowe, oferowane staże, gry edukacyjne o tematyce związanej z zarządzaniem własnym budżetem, dzięki nim usamodzielniany może zdobywać umiejętności planowania własnych wydatków, sposobów oszczędzania i inwestowania własnych pieniędzy, warsztaty z autoprezentacji, przygotowania się do rozmowy kwalifikacyjnej czy pisania własnego CV, wzmacnia potencjał osób usamodzielnianych. Wyposaża ich nie tylko w praktyczne umiejętności i wiedzę, ale także motywuje i inspirowe do odkrywania oraz rozwijania własnych możliwości, pracy nad sobą i świadomego kształtowania swojej przyszłości.

Niezwykle ważnym aspektem jest pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych. Osoby usamodzielniane, które decydują się na opuszczenie pieczy zastępczej i mają niezaspokojone potrzeby mieszkaniowe, mają możliwość zamieszkania w jednoosobowych pokojach w mieszkaniach treningowych prowadzonych przez Centrum Usług Społecznych w Szczecinie.

W ośmiu mieszkaniach treningowych może przebywać 40 osób. Ponadto we współpracy ze Szczecińskim TBS oraz ZBILK powstał dedykowany osobom usamodzielnianym z pieczy zastępczej program mieszkaniowy „Dom na Start”. Samodzielne mieszkania z programu TBS otrzymało 38 osób, ZBILK - 32 osoby. W ocenie CUS w Szczecinie - organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, szczególnie ważnym komponentem przygotowania do samodzielności, który warto rozwijać, jest oferowanie staży i praktyk zawodowych, także dla osób pozostających jeszcze w pieczy, bowiem młodzieży tej częstokroć brak jest pozytywnych wzorców związanych z pracą, zatrudnieniem jako narzędziami samorealizacji. Dzięki profesjonalnemu podejściu i zaangażowaniu firm i instytucji z różnych branż, młodzież usamodzielniana w bezpiecznym środowisku pracy i miłej atmosferze może rozwijać swoje kompetencje społeczne, zdobywać wiedzę i nowe doświadczenia oraz realizować swoje pasje i zainteresowania. Młodzież uczy się jak przygotować się do rozmowy z pracodawcą i pomyślnie przebrnąć procedury rekrutacyjne. Poznaje specyfikę danej branży czy zawodu. Wspólne działania pracowników CUS w Szczecinie, pracujących z usamodzielniającą się młodzieżą ukierunkowane są na wzmocnienie i uwypuklenie pozytywnych cech uczestników stażu oraz na kształtowanie właściwej postawy wobec powierzonych zadań i obowiązków. Proces usamodzielniania wychowanków pieczy zastępczej oparty jest na zapisach ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz na działaniach, jakie podejmują/wypracowują w trakcie pracy z młodzieżą, rodziną i dziećmi przebywającymi w rodzinach zastępczych pracownicy organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, pracownicy socjalni. Przez ostatnie lata, na bazie zebranych doświadczeń, wypracowano szereg działań i narzędzi pomocowych dla młodzieży usamodzielniającej się.

Tabela 19. Udzielone świadczenia usamodzielnianym wychowankom opuszczającym rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo-wychowawcze w latach 2022-2024

<u>ROK 2022</u>	Forma pieczy
------------------------	---------------------

	Rodzinna piecza zastępcza	Instytucjonalna piecza zastępcza*
	liczba osób	Liczba osób
pomoc na kontynuowanie nauki	138	67
pomoc na usamodzielnienie	24	18
pomoc na zagospodarowanie	25	12
Ogółem wartość w zł	1 074 829	565 875
Pobyt w mieszkaniu treningowym	64	
<u>2023 rok</u>	Forma pieczy	
	Rodzinna piecza zastępcza	Instytucjonalna piecza zastępcza *
	Liczba osób	Liczba osób
pomoc na kontynuowanie nauki	127	58
pomoc na usamodzielnienie	14	4
pomoc na zagospodarowanie	19	4
Ogółem wartość w zł	981 093	39986

Pobyty w mieszkaniu treningowym	58 osób	
<u>ROK 2024</u>	Forma pieczy	
	Rodzinna piecza zastępcza	Instytucjonalna piecza zastępcza*
	liczba osób	Liczba osób
pomoc na kontynuowanie nauki	132	50
pomoc na usamodzielnienie	25	11
pomoc na zagospodarowanie	25	12
Ogółem wartość w zł	1 116 036	36 1713
Pobyty w mieszkaniu treningowym	63	

* łącznie z usamodzielnianymi z innych instytucji niż piecza instytucjonalna (MOW,MOS,ZP,DSM)

Źródło: *Opracowanie własne CUS*

4.7.5.1 Projekt kierunek samodzielność – wsparcie szczecińskiej młodzieży

Dodatkowym wsparciem dla osób usamodzielnianych są działania realizowane w ramach projektów. W sierpniu 2024 roku rozpoczął się projekt „Kierunek samodzielność – wsparcie szczecińskiej młodzieży”. Projekt realizowany jest przez Centrum Usług Społecznych w Szczecinie w partnerstwie z Towarzystwem Wspierania Inicjatyw Kulturalno-Społecznych TWIKS, skierowany jest do 60 osób opuszczających pieczę zastępczą i będących w procesie usamodzielnienia.

Celem projektu jest kompleksowe wsparcie osób usamodzielnianych opuszczających pieczę zastępczą oraz ich opiekunów usamodzielnienia w okresie 1.08.2024 – 31.12.2026.

Projekt obejmuje 4 zadania merytoryczne:

1. Opiekun usamodzielnienia – ustanowienie lub zmiana opiekuna dla usamodzielnianych opuszczających pieczę zastępczą, którzy jeszcze opiekunów nie mają i wsparcie kompetencyjne (warsztaty, szkolenia, grupa wsparcia, doradztwo i konsultacje) opiekunów usamodzielnienia wszystkich uczestników projektu – usamodzielnianych opuszczających pieczę;
2. Opracowanie lub aktualizacja Indywidualnego Programu Usamodzielnienia w oparciu o pogłębioną diagnozę zasobów wewnętrznych i zewnętrznych osoby usamodzielnianej opuszczającej pieczę ;
3. Realizacja IPU – wsparcie indywidualne dla opuszczających pieczę – pomoc psychologiczna, prawna, doradztwo zawodowe, szkolenia zawodowe, indywidualne wsparcie trenera umiejętności społecznych i specjalisty ds. usamodzielnienia, pomoc finansowa na kontynuowanie nauki;
4. Realizacja IPU – wsparcie grupowe dla opuszczających pieczę – treningi umiejętności społecznych - wyjazdowe i stacjonarne, warsztaty poszukiwania pracy, grupowe spotkania z prawnikiem, grupy wsparcia dla opuszczających pieczę, trening społeczno - kulturowy - udział w wydarzeniach kulturalnych – wyjścia do kin, teatrów, na koncerty, okazjonalne spotkania w restauracji.

Usamodzielniani mają możliwość skorzystania z indywidualnego doradztwa zawodowego, wsparcia psychologicznego i psychoterapeutycznego, poradnictwa prawnego i kursów zawodowych, a także wsparcia grupowego: treningu umiejętności społecznych, warsztatów poruszania się po rynku pracy, warsztatów prawnych, grup wsparcia, a także treningu kulturalno-społecznego.

W realizacji projektu 60 osób usamodzielnianych – opuszczających pieczę zastępczą objętych jest zindywidualizowanym wsparciem w tworzeniu, modyfikacji i realizacji Indywidualnego Programu Usamodzielniania, zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Integralną innowacyjną częścią wsparcia w projekcie jest przygotowanie opiekunów usamodzielnienia do wykonywania zadań opiekuna. Z uwagi na fakt, iż wiele osób opuszczających pieczę zastępczą ma trudne relacje rodzinne, trudno jest im wskazać w swoim otoczeniu osobę dorosłą mogącą pełnić funkcję opiekuna usamodzielnienia.

Zdarza się, że wskazywane są osoby przypadkowe, które nie posiadają odpowiednich kompetencji do pełnienia tej funkcji lub ich więzi z podopiecznymi są powierzchowne przez co nie roszą na rozwój i zapewnienie odpowiedniego wsparcia w procesie usamodzielnienia. Można więc stwierdzić, że osoby usamodzielniane mają problem ze znalezieniem osoby do pełnienia funkcji opiekuna usamodzielnienia. W związku z powyższym w ramach projektu pozyskano wolontariuszy, którzy chcą zaangażować się w pomoc młodym osobom w wejściu w dorosłość. Opiekunowie usamodzielnienia w trakcie trwania projektu korzystają ze szkoleń i wsparcia warsztatowego (tematyka warsztatów dotyczy rozwoju mózgu adolescentów, wpływu traumy na psychikę młodego człowieka, radzenia sobie z trudnymi emocjami oraz komunikacji) oraz grup wsparcia. Opiekunowie mają również zapewnione stałe indywidualne wsparcie specjalisty ds. pozyskania i przygotowania opiekunów usamodzielnienia. Osoby opuszczające pieczę zastępczą korzystają z indywidualnie zaplanowanego dla nich wsparcia, poczynając od badania ich zasobów i zainteresowań, poprzez szkolenia i warsztaty wzmacniające ich kompetencje emocjonalne, społeczne, zawodowe do możliwości skorzystania z kursów dających uprawnienia. Przez cały okres trwania projektu osoby opuszczające pieczę zastępczą objęte są wsparciem pracownika projektowego - specjalisty ds. usamodzielnianych, który „prowadzi” usamodzielnianego i jego opiekuna dbając o odpowiedni „koszyk wsparcia”. Idea wsparcia osób opuszczających pieczę zastępczą i ich opiekunów usamodzielnienia oparta jest na modelu wypracowanym przez Tomasza Polkowskiego w poradniku „Droga do marzeń”- jako modelu przyjętego dla województwa zachodniopomorskiego.

Rysunek 4. Wydarzenia zaplanowane dla młodzieży w ramach projektu „Kierunek samodzielność- wsparcie szczecińskiej młodzieży” w 2025 r.

4.8 Kierunek działań i zmian

Zapotrzebowanie na miejsca w pieczy zastępczej to wciąż istotny problemem, który wymaga podejmowania cyklicznych i różnorodnych działań skoncentrowanych zarówno na reintegracji rodziny jak i wzmacnianiu i rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej. Zadania te nabierają szczególnego znaczenia w dobie deinstytucjonalizacji i standaryzacji instytucjonalnej pieczy zastępczej. W takiej sytuacji niezwykle istotne staje się zapewnienie wsparcia, które pomoże rodzinom zachować równowagę i sprzyjać ich prawidłowemu funkcjonowaniu, a tym samym zapobiegać kryzysom rodziny. Stąd też przyjęte kierunki działań i zmian uwzględniają potrzebę podejścia kompleksowego, które będzie odpowiedzią na potrzeby rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem profilaktyki i budowaniu zasobów niezbędnych do radzenia sobie z wyzwaniami życia codziennego i wzmacnianiu potencjału rodziny. Centrum Usług Społecznych tworzy nowe możliwości wsparcia rodzin, które będą skierowane zarówno do rodzin naturalnych jak i zastępczych. Przyjęte kierunki działań i zmian na lata 2026-2028 można więc sprowadzić do następujących obszarów:

1. Działania wspierające rodziny w obszarze kompetencji opiekuńczo-wychowawczych i wsparcia w codziennym funkcjonowaniu – rozszerzanie katalogu usług na rzecz rodzin.

Działania wspierające rodziny w obszarze kompetencji opiekuńczo -wychowawczych i wsparcia w codziennym funkcjonowaniu to usługi, z których skorzystać może każdy mieszkaniec miasta Szczecina. Usługi te mają charakter poradnictwa, konsultacji i warsztatów:

- Poradnictwo specjalistyczne

Poradnictwo specjalistyczne dla mieszkańców to usługa o charakterze diagnostycznym, profilaktycznym i doradczym. Obejmuje m.in. konsultacje z psychologiem (wsparcie w trudnościach emocjonalnych), prawnikiem (analiza sytuacji prawnych), pedagogiem (pomoc w problemach edukacyjnych czy wychowawczych), logopedą i neurologopedą (diagnoza zaburzeń mowy), mediatorem (rozwiązywanie konfliktów) oraz dietetykiem (profilaktyka żywieniowa).

- Poradnictwo specjalistyczne - konsultacje

Usługa obejmuje bezpłatne konsultacje ze specjalistami: pedagogiem, psychologiem, logopedą, neurologopedą, terapeutą rodzinnym, mediatorem oraz dietetykiem. Celem jest wsparcie w zakresie rozwoju dziecka, rozwiązywania trudności wychowawczych, komunikacyjnych, emocjonalnych oraz żywieniowych.

- Poradnictwo specjalistyczne - terapia

Usługi terapeutyczne w zakresie: terapii psychologicznej, pedagogicznej, logopedycznej, neurologopedycznej i rodzinnej. Usługi realizowane są w formie grupowej, z wykorzystaniem sprawdzonych metod terapeutycznych.

- Warsztaty psychologiczne - trening zastępowanie agresji dla dzieci i młodzieży

Usługa społeczna w postaci warsztatów psychologicznych „Trening Zastępowania Agresji” ma na celu wsparcie dzieci i młodzieży w zakresie kształtowania kompetencji emocjonalno-społecznych.

- Warsztaty psychologiczne – trening umiejętności społecznych dla dzieci

Usługa obejmuje cykl warsztatów psychologicznych skierowanych do dzieci, których celem jest rozwijanie kluczowych kompetencji społecznych i emocjonalnych. Zajęcia koncentrują się na takich obszarach jak: budowanie samoświadomości, efektywna

komunikacja, nawiązywanie pozytywnych relacji z rówieśnikami, rozwiązywanie konfliktów oraz rozpoznawanie i regulacja emocji.

- Aktywny rodzic - zajęcia sportowe dla rodzin z małymi dziećmi
Usługa społeczna ma na celu wspieranie rozwoju psychoruchowego dzieci oraz wzmacnianie więzi rodzinnych poprzez zorganizowane zajęcia ruchowe. Usługa obejmuje cykl zajęć realizowanych w formie 2–3-godzinnych bloków tematycznych, dostosowanych do wieku i możliwości uczestników.
- Warsztaty dla dzieci i rodziców: Porozumienie bez przemocy
Usługa obejmuje specjalistyczne warsztaty z zakresu umiejętności społecznych i komunikacji, adresowane do różnych grup wiekowych: dzieci w wieku wczesnoszkolnym, młodzieży oraz dorosłych. Program dla dzieci i młodzieży koncentruje się na kształtowaniu postaw prospołecznych, rozwiązywaniu konfliktów oraz zapobieganiu trudnym zachowaniom.
- Strefa uważnego rodzica dla dziecka do lat 3

Usługa skierowana do rodzin z dziećmi do 3. roku życia, mająca na celu wsparcie w zakresie opieki, wychowania i budowania więzi. Obejmuje specjalistyczne zajęcia edukacyjne, takie jak warsztaty z pozytywnej dyscypliny, które pomagają rodzicom radzić sobie z wyzwaniami emocjonalnymi u małych dzieci.

- Grupy wsparcia: cyberprzestrzeń dla dziecka i rodzica
- Ośrodek oparcia społecznego dla osób z niepełnosprawnością intelektualną
Usługa skierowana jest do osób z niepełnosprawnością intelektualną (w każdym wieku) oraz ich rodzin i opiekunów prawnych. Ośrodek zapewnia wsparcie w zakresie rozwiązywania problemów prawnych, bytowych, wychowawczych oraz związanych ze zdrowiem psychicznym. Oferuje m.in. doradztwo specjalistyczne, organizację grup wsparcia oraz działania integrujące środowisko osób z niepełnosprawnością i ich bliskich. Celem usługi jest poprawa jakości życia beneficjentów poprzez dostęp do profesjonalnej pomocy.

Katalog usług rozszerzany będzie adekwatnie do potrzeb mieszkańców – prowadzona diagnoza pn. „Diagnoza Potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych”, której celem była identyfikacja stanu faktycznego problemów, pozwoliła na wypracowanie przesłanek dla skuteczniejszej interwencji publicznej, która będzie kontynuowana w kolejnych latach.

2. Działania sprzyjające reintegracji rodzin w kryzysie

Działania sprzyjające reintegracji rodziny, wynikają z potrzeby wsparcia rodzin w kryzysie. Podjęcie intensywnych działań, których celem będzie wzmocnienie kompetencji społecznych rodzin naturalnych ze szczególnym uwzględnieniem kompetencji rodzicielskich oraz intensyfikacja działań profilaktycznych na rzecz tych rodzin, może w sposób znaczący minimalizować napływ dzieci do pieczy zastępczej i przyczynić się do powrotu dzieci do rodzin naturalnych. Przyjęte kierunki działań dotyczyć będą:

- zwiększenia dostępności do udziału w warsztatach podwyższających kompetencje rodzicielskie;
- zwiększanie dostępności do udziału w treningach prowadzenia gospodarstwa domowego;
- promowanie wsparcia w formie rodziny wspierającej;
- upowszechnianie dostępności do udziału w projektach socjalnych podwyższających umiejętności społeczne;
- promowanie pomocy sąsiedzkiej - otwartych postaw społecznych mieszkańców Szczecina na udzielenie wsparcia sąsiedzkiego tzw. kręgi sąsiedzkie;
- tworzenie mieszkań treningowych dla rodzin w kryzysie;
- zwiększenie liczby asystentów rodzin i pracowników socjalnych w Dziale Wsparcia Rodziny CUS, by zapewnić rodzinom naturalnym szerszy dostęp do skorzystania z tych form pomocy.

3. Działania na rzecz rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej

Ze względu na utrzymujące się duże zapotrzebowanie na miejsca w pieczy zastępczej – ze szczególnym uwzględnieniem pieczy zastępczej rodzinnej, konieczne jest, obok priorytetowych działań skoncentrowanych na wsparciu rodzin i reintegracji rodziny, podejmowanie kolejnych, cyklicznych działań związanych ze wzmacnianiem, standaryzacją i rozwojem rodzinnej pieczy zastępczej.

Kontynuowane są działania sekcji ds. promocji i rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, która zajmuje się pozyskiwaniem, kwalifikacją i szkoleniem kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz promocją rodzicielstwa zastępczego, a także szeroko

rozumianymi działaniami na rzecz rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej. Przede wszystkim jednak, koncentruje swoje działania na budowaniu koalicji osób, podmiotów zajmujących się tematyką pieczy zastępczej, znających jej znaczenie w obliczu kryzysu rodziny i konieczności zabezpieczania potrzeb dziecka na czas potrzebny rodzinie naturalnej do przezwyciężenia sytuacji trudnych.

Promocja rodzicielstwa zastępczego na terenie Szczecina jest zaplanowana i ujęta w dokumencie pn. Kampania promocyjna „Zastępczy dom”

(<https://zastepczydom.szczecin.eu/>), której główne cele zakładają:

- pozyskanie nowych kandydatów na niezawodowe i zawodowe rodziny zastępcze;
- rozwój rodzinnej pieczy zastępczej;
- pozyskanie partnerów wspierających kształtowanie wiedzy nt. rodzicielstwa zastępczego;
- dotarcie do jak największego grona odbiorców;
- poszerzenie wiedzy nt. rodzicielstwa zastępczego;
- budowanie realistycznego obrazu rodzicielstwa zastępczego, zatrzymanie powielania stereotypowych i nieprawdziwych informacji na ten temat;
- rozwijanie zainteresowania społecznego tematyką rodzicielstwa zastępczego.

Przyjęty kierunek działań na kolejne lata zakłada dalszy intensywny rozwój działań promocyjnych za pomocą urozmaiconych środków przekazu, przy wsparciu partnerów takich jak inne instytucje, lokalni działacze, organizacje pozarządowe, fundacje, środowiska wyznaniowe i inne osoby lub organizacje działające na rzecz dziecka i rodziny, w celu:

- zapewnienia nowych miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej;
- pozyskania stałych partnerów wspierających rozwój rodzicielstwa zastępczego;
- standaryzacji rodzinnej zawodowej pieczy zastępczej poprzez dążenie do zmniejszenia liczby podopiecznych pod opieką jednej rodziny zgodną z obowiązującymi przepisami;
- utrzymania osiągniętych standardów związanych z liczbą dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Dodatkowymi zadaniami w obszarze działań na rzecz rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej będzie:

- kontynuacja profesjonalizacji systemu wsparcia poprzez organizowanie cyklicznych szkoleń, warsztatów dla kadry pieczy zastępczej oraz rodzin zastępczych;
- utworzenie Ośrodka Diagnostyczno - Konsultacyjnego dla dzieci z rodzin zastępczych.

Przyjęcie powyższych kierunków umożliwi wzmocnienie rodzicielstwa oraz szeroko rozumianego wsparcia rodziny i rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej.

5. Cele i działania Programu

Za główne cele Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej w Szczecinie uznaje się:

1. Poprawę warunków życia rodzin z dziećmi i warunków realizacji praw dziecka do rozwoju, wychowania w rodzinie, stabilnego środowiska wychowawczego.
2. Wzmocnienie zdolności rodzin i jej członków do przewyżniania pojawiających się trudności życia rodzinnego poprzez uzyskanie profesjonalnego wsparcia.
3. Zapewnienie wsparcia rodziny w kryzysie i ograniczenie zapotrzebowania na usługi trwałej opieki zastępczej.
4. Rozwój rodzinnej pieczy zastępczej, deinstytucjonalizacja pieczy zastępczej, standaryzacja rodzinnej pieczy zastępczej, adekwatne do potrzeb i zmieniających się realiów, profesjonalne wspieranie podmiotów pieczy zastępczej.
5. Podnoszenie kompetencji, skuteczności i jakości działań podmiotów wspierających rodzinę, pieczę zastępczą i usamodzielnianych.

Trzy pierwsze cele odnoszą się bezpośrednio do rodzin naturalnych, cel czwarty do świadczących pieczę zastępczą, piąty natomiast do realizatorów działań i zadań na ich rzecz. Ponadto, cele nr 1. i 2. mają w większym stopniu znaczenie profilaktyczno - zapobiegawcze, natomiast kolejne dwa są o charakterze naprawczo-interwencyjnym i kompensacyjnym.

Dla realizacji przyjętych powyżej celów głównych Programu przyjmuje się za szczególnie istotne zebrane poniżej działania pogrupowane w dwóch obszarach

operacyjnych określających kluczowe kierunki działań, realizatorów i wskaźniki realizacji.

5.1 Cel operacyjny I

Poprawa warunków życia rodzin z dziećmi i warunków realizacji praw dziecka do rozwoju, wychowania w rodzinie, stabilnego środowiska wychowawczego.

L.p.	Działania	Wskaźniki realizacji	Realizator	Przewidywane rezultaty
1.1.	Tworzenie i upowszechnianie rozwiązań w celu zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych rodzin z dziećmi	Liczba lokali przekazanych, bądź gruntownie wyremontowanych na potrzeby rodzin wielodzietnych	STBS, ZbiLK, CUS	Poprawa warunków mieszkaniowych rodzin z dziećmi
1.2	Realizacja Programu Dom dla Rodziny	Liczba rodzin objętych instrumentami Programu	STBS, ZBiLK, CUS	Poprawa warunków mieszkaniowych rodzin wielodzietnych, mających na utrzymaniu co najmniej 3 dzieci
1.3	Mieszkalnictwo treningowe dla rodzin w kryzysie	Liczba mieszkań treningowych dla odbiorców w kryzysie, liczba miejsc, liczba korzystających	CUS	Ustabilizowanie sytuacji mieszkaniowej rodzin z dziećmi, zapewnienie poczucia bezpieczeństwa dzieciom
1.4	Udzielanie świadczeń z pomocy społecznej	Liczba rodzin z dziećmi korzystających ze świadczeń, rodzaje świadczeń, ich liczba i wartość	CUS	Poprawa sytuacji ekonomicznej rodzin, zmotywowanie do zmiany sytuacji

1.5	Udzielanie świadczeń z dodatkami: rodzinnymi, opiekuńczych, alimentacyjnych, dodatków mieszkaniowych i energetycznych dla rodzin z dziećmi	Liczba rodzin z dziećmi korzystających ze świadczeń, rodzaje świadczeń, ich liczba i wartość	SCŚ, ZUS	Poprawa kondycji ekonomicznej rodzin z dziećmi, w szczególności wielodzietnych, z dzieckiem o specjalnych potrzebach z tytułu niepełnosprawności
1.6	Pomoc materialna dla dzieci i młodzieży na podstawie ustawy o systemie oświaty	Liczba uczniów korzystających ze stypendiów edukacyjnych i socjalnych, liczba osób korzystających z ulg za odpłatne usługi opiekuńczo edukacyjne, wysokość nakładów na formy pomocy materialnej, wysokość udzielonych ulg	Wydział Oświaty Urzędu Miasta Szczecin, placówki oświatowe	Wyrównanie szans edukacyjnych, wsparcie potrzeb związanych z edukacją eliminacja „wykluczenia edukacyjnego”
1.7	Pomoc materialna w postaci świadczenia rodzicielskiego dla rodziców korzystających z urlopu macierzyńskiego i nieuprawnionych do otrzymania urlopu	Liczba korzystających rodzin	SCŚ, ZUS	Większa gotowość do rodzicielstwa, wsparcie potrzeb materialnych rodziny

1.8	Organizowanie poradnictwa specjalistycznego o charakterze diagnostycznym, konsultacyjnym i terapeutycznym	Liczba osób korzystających z poradnictwa	CUS	Rozwijanie strategii radzenia sobie z trudnościami. Wsparcie w sytuacjach trudnych.
1.9	Organizowanie warsztatów i zajęć psychoedukacyjnych wzmacniających potencjał rodziny	Liczba warsztatów/zajęć	CUS	Rozwój kompetencji społecznych

5.2 Cel operacyjny II

Wzmocnienie zdolności rodzin i jej członków do przezwycięzania pojawiających się trudności życia rodzinnego poprzez uzyskanie profesjonalnego wsparcia.

L.p.	Działania	Wskaźniki realizacji	Realizator	Przewidywane rezultaty
2.1.	Prowadzenie placówek wsparcia dziennego	Liczba placówek wsparcia dziennego, liczba osób korzystających, wysokość dotacji ze środków publicznych.	WSS, NGO, CUS	Poprawa funkcjonowania społecznego dzieci i ich rodzin; wsparcie podopiecznych placówek w przezwyciężeniu trudności szkolnych; wyrównanie szans rozwojowych dzieci i młodzieży

2.2.	Organizacja wypoczynku wakacyjnego dzieci i młodzieży, w szczególności z rodzin z występującym problemem uzależnień, finansowany ze środków publicznych	Liczba dzieci korzystająca z wypoczynku, liczba rodzin korzystających ze wsparcia, liczba podmiotów, z którymi zawarto umowy, liczba turnusów o charakterze specjalistycznym dla dzieci o specjalnych potrzebach, wysokość dotacji ze środków publicznych	WSS, CUS, organizatorzy wypoczynku, NGO	Rozwój zainteresowań poznawczych, sportowych i turystycznych nabycie wiedzy i umiejętności w zakresie aktywnego i zdrowego stylu życia, wolnego od uzależnień
2.3	Programy profilaktyczne, korekcyjne i terapeutyczne, grupy wsparcia realizowane dla dzieci i młodzieży poza placówkami wsparcia dziennego	Liczba zrealizowanych edycji i programów, liczba uczestników, liczba grup wsparcia, wysokość dotacji ze środków publicznych	WSS, podmioty realizujące programy: CUS, placówki oświatowe, instytucje kultury, kluby sportowe, organizacje pozarządowe	Poprawa funkcjonowania osób o szczególnych potrzebach, np. dzieci z FAS,RAD, dzieci z problemem uzależnień

2.4	Inicjowanie rozwiązań przygotowujących do roli rodziców, świadomego i planowanego rodzicielstwa	Liczba zrealizowanych edycji i programów, liczba kategorii osób objętych programami (np. uczniowie szkół, ponad podstawowych) liczba uczestników, wysokość dotacji ze środków publicznych, liczba innych wydarzeń	CUS, WSS, Wydział Oświaty Urzędu Miasta Szczecin, placówki oświatowe, organizacje pozarządowe	Lepsze przygotowanie do pełnienia ról rodzinnych
2.5.	Popularyzacja i upowszechnianie udziału w przedsięwzięciach typu Szkoła dla Rodziców	Liczba edycji, liczba spotkań, liczba godzin, liczba uczestników, liczba rodzin, liczba organizatorów	CUS, inne podmioty realizujące podobne programy	Wzmocnienie postawy odpowiedzialności obojga rodziców za rozwój dziecka, wzmocnienie kompetencji rodzicielskich

2.6	Promocja wartości i zasad wychowania bez przemocy	Liczba wydarzeń, działań realizowana w danym okresie, liczba adresatów, zidentyfikowane koszty realizacji ze środków publicznych	WSS, podmioty realizujące programy: CUS, placówki oświatowe, instytucje kultury, kluby sportowe, organizacje pozarządowe	Upowszechnienie wiedzy o skutecznych oddziaływaniach oraz metodach i technikach postępowania z dziećmi
2.7	Świadczenie usług w zakresie doradztwa, mediacji i terapii dla rodzin z dziećmi	Liczba udzielonych porad i innych usług z rozbiorem na kategorie, np. diagnozy pedagogiczne i psychologiczne, porady prawne, mediacje rodzinne, terapie	WSS, CUS, NGO	Nabycie umiejętności zapobiegania eskalacji problemów i trudności; nabycie umiejętności rozwiązywania sporów i konfliktów
2.8.	Organizacja i inicjowanie grup wsparcia i samopomocowych dla rodzin z dziećmi z określonym typem problemów	Liczba funkcjonujących grup wsparcia,	WSS, CUS, placówki oświatowe, instytucje kultury, kluby sportowe, inne NGO	Większa aktywność własna osób doświadczających trudności; wzmocnienie woli i gotowości do otwartego podejścia do problemów

				i trudności
--	--	--	--	-------------

5.3 Cel operacyjny III

Zapewnienie wsparcia rodziny w kryzysie i ograniczenie zapotrzebowania na usługi trwałej opieki zastępczej.

L.p.	Działania	Wskaźniki realizacji	Realizator	Przewidywane rezultaty
------	-----------	----------------------	------------	------------------------

3.1.	Zapewnienie dostosowanej do potrzeb rodzin asystentury rodzinnej realizowanej przez wydzielony w strukturze CUS Dział Wsparcia Rodziny	-Liczba asystentów rodziny -Liczba rodzin objętych asystenturą, w tym na wnioszek Sądu, w tym z rodzin, z dziećmi w pieczy zastępczej, w tym rodzin bez dzieci w pieczy zastępczej, - liczba dzieci powracających z pieczy zastępczej do rodziny naturalnej -liczba zakończonych asystentur z osiągnięciem celu	CUS	Spadek liczby dzieci kierowanych do pieczy zastępczej; ograniczenie czasu pobytu dzieci w pieczy zastępczej, szczególnie w formach interwencyjnych - podwyższenie kompetencji rodzicielskich umożliwiających funkcjonowanie bez pomocy asystenta rodziny w formach interwencyjnych
------	--	--	-----	---

3.2.	Zapewnienie wsparcia pedagoga rodzinnego	Liczba rodzin objętych wsparciem, liczba zrealizowanych planów pomocy rodzinie, liczba dzieci powracających do rodzin naturalnych po okresie pobytu w pieczy zastępczej	WSS, NGO	Wzmocnienie kompetencji związanych z pełnieniem ról rodzinnych; zmniejszenie liczby dzieci w pieczy zastępczej
3.3.	Organizacja specjalistycznych szkoleń dla rodzin niewydolnych opiekuńczo-wychowawczo	Liczba rodzin objętych szkoleniami Liczba dzieci w tych rodzinach	Centrum Opieki nad Dzieckiem	Wzmocnienie kompetencji związanych z pełnieniem ról rodzinnych; zmniejszenie liczby dzieci w pieczy zastępczej

3.4	Praca socjalna, w tym pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, utrzymaniu zatrudnienia i interwencja kryzysowa na rzecz rodzin z dziećmi w kryzysie	Liczba osób z dziećmi korzystających z czasowych miejsc pobytu: w hostelu dla osób doświadczających przemocy, w mieszkaniu chronionym, w innej placówce dla rodziców z dziećmi, np. w schronisku dla osób w kryzysie bezdomności, domu samotnej matki, liczba kontraktów socjalnych, liczba rodzin z dziećmi korzystających z programów łączących integrację zawodową i społeczną, liczba prowadzonych procedur Niebieska Karta dla rodzin z dziećmi	CUS Powiatowy Urząd Pracy w Szczecinie, podmioty realizujące programy integracji społecznej i zawodowej, zapewniające schronienie i prowadzące aktywizację mieszkańców w rozmaitych formach	Przełamanie barier w możliwości poprawnego sprawowania funkcji opiekuńczo wychowawczej; poprawa sytuacji ekonomicznej rodziców, poprzez powrót na rynek pracy, w przypadku osób bezrobotnych
-----	--	--	---	--

3.5	Zapewnienie wsparcia dla rodzin poprzez zrealizowanie siedmiu merytorycznych zadań w ramach projektu „Wygrana Rodzina”	Liczba rodzin; Liczba podmiotów do lokalnego systemu wsparcia	CUS, TPD, NGO	Wzmocnienie kapitału społecznego rodzin, zbudowanie Lokalnego Systemu Wsparcia
3.6	Zapewnienie wsparcia w formie rodziny wspierającej	Liczba rodzin objętych wsparciem, Liczba rodzin wspierających	CUS	Zmniejszenie ryzyka odebrania dziecka z rodziny naturalnej, zwiększenie szans na trwałą poprawę sytuacji opiekuńczo-wychowawczych rodzin, budowanie lokalnych więzi społecznych

5.4 Cel operacyjny IV

Rozwój rodzinnej pieczy zastępczej, utrzymanie standardów instytucjonalnej pieczy zastępczej, standaryzacja rodzinnej pieczy zastępczej, profesjonalne wspieranie podmiotów pieczy zastępczej.

L.p.	Działania	Wskaźniki realizacji	Realizator	Przewidywane rezultaty
------	-----------	----------------------	------------	------------------------

4.1.	Tworzenie nowych zawodowych i niezawodowych form rodzinnej pieczy zastępczej	Liczba nowych form rodzinnej pieczy zastępczej	CUS	Zwiększona liczba miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej
4.2.	Ograniczanie kierowania dzieci poniżej 10 roku życia do pieczy instytucjonalnej: tylko w sytuacjach przemocy i bezpośredniego zagrożenia ich życia i zdrowia	Liczba dzieci poniżej 10 roku życia w pieczy instytucjonalnej	CUS	Zabezpieczenie opieki nad dziećmi do lat 10 w rodzinnej pieczy zastępczej
4.3.	Zwiększanie liczby w pieczy rodzinnej specjalistycznej dla dzieci ze specyficznymi potrzebami w tym: dzieci z zaburzeniami rozwoju emocjonalnego i społecznego	Liczba utworzonych rodzin specjalistycznych	CUS, ConD, WSS	Utworzenie nowych rodzin

4.4.	Skracanie czasu pobytu dzieci w interwencyjnych formach pieczy zastępczej poprzez szybsze regulowanie sytuacji prawnej podopiecznych pieczy zastępczej	Liczba wniosków do Sądu o uregulowanie sytuacji prawnej z urzędu Liczba wydanych postanowień kończących	CUS	Krótszy czas pobytu dzieci w interwencyjnych formach pieczy zastępczej
4.5.	Zmniejszanie liczby dzieci w rodzinach zawodowych pełniących funkcje pogotowia w przypadku wzrostu liczby rodzin tego typu	Liczba dzieci w pogotowiach rodzinnych w stosunku do liczby pogotowi. Liczba nowo tworzonych form pieczy zastępczej	CUS	Polepszenie warunków opieki nad dziećmi przebywającymi w pieczy w formie pogotowia
4.7.	Zapewnienie szkoleń dla funkcjonujących rodzin zastępczych, także w systemie indywidualnego dofinansowania potrzeb	Liczba szkoleń liczba uczestniczących w szkoleniach	WSS, CUS inne podmioty i organizacje pozarządowe	Podniesienie kompetencji rodzin zastępczych

4.8.	Zapewnienie szkoleń i superwizji dla pracowników kadry wsparcia rodziny i pieczy zastępczej	Liczba szkoleń, liczba uczestniczących w szkoleniach Liczba spotkań superwizyjnych liczba osób korzystających z superwizji	COnd, WSS	Podniesienie kompetencji pracowników kadry wsparcia rodziny i pieczy zastępczej
4.9.	Kontynuowanie kształtowania zasad wynagradzania zawodowych rodzin zastępczych, rodzin pomocowych i osób zatrudnianych do pomocy w powiązaniu ze zmieniającym się minimalnym wynagrodzeniem za pracę	Liczba regulacji odnoszących się do wynagrodzeń	CUS, WSS	Zwiększona motywacja osób zapewniających opiekę nad dziećmi
4.10	Zapewnienie dostępu do superwizji, wsparcia psychologicznego, szkoleniowego i doradczego dla zawodowych i niezawodowych rodzin zastępczych	Liczba form wsparcia liczba osób korzystających	CUS, WSS inne podmioty i NGO	Podniesienie kompetencji rodziców zastępczych

4.11	Tworzenie możliwości diagnostycznych, doradczych i terapeutycznych świadczonych przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej i usług zewnętrznych	Liczba, udzielonych porad przez organizatora r.p.z., wydanych skierowań do innych podmiotów, ilość wykonanych diagnoz	CUS, inne podmioty i NGO	Trafniejszy dobór oddziaływań terapeutycznych i wychowawczych wobec dzieci w pieczy zastępczej
4.12	Tworzenie warunków do rozwoju aktywności samopomocowej, grup wsparcia i integracji środowiska rodzin zastępczych	Liczba grup samopomocowych, liczba spotkań	CUS, inne podmioty i NGO	Podniesienie kompetencji rodziców zastępczych, integracja środowiska rodzin zastępczych

5.5 Cel operacyjny V

Podnoszenie kompetencji, skuteczności i jakości działań podmiotów wspierających rodzinę, pieczę zastępczą i usamodzielnianych.

L.p.	Działania	Wskaźniki realizacji	Realizator	Przewidywane
------	-----------	----------------------	------------	--------------

				rezultaty
5.1.	Współdziałanie i współpraca osób i podmiotów na rzecz rodziny w kryzysie	Liczba opracowanych procedur współdziałania, liczba opracowanych i zrealizowanych planów pomocy rodzinie, w tym z problemem przemocy, liczba powołanych grup roboczych dla takich rodzin, liczba spotkań tych grup	CUS, WSS, placówki opiekuńczo wychowawcze, rodzinne formy pieczy zastępczej, placówki wsparcia dziennego, kuratorzy sądowi, Policja, placówki oświatowe, grupy diagnostyczno pomocowe Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej	Efektywniejsze wsparcie dla rodziny w kryzysie
5.2.	Poprawa przepływu informacji i uzgodnień między podmiotami działającymi na rzecz dziecka i rodziny	Liczba rodzin z dzieckiem w pieczy zastępczej objętych współpracą podmiotu pracującego z rodziną i organizatora wsparcia rodziny; Liczba posiedzeń okresowych zespołów ds. oceny sytuacji dziecka z udziałem asystenta rodziny, pracownika	CUS, WSS, ConD, TDP, NGO	Lepsza współpraca podmiotów działających na rzecz dziecka i rodziny w kryzysie

		socjalnego		
5.3.	Opracowanie i upowszechnianie informatorów drukowanych i elektronicznych	Liczba stron internetowych, informatorów papierowych i elektronicznych dedykowanych problematyce wsparcia rodziny	WSS, CUS, NGO	Zwiększona dostępność do informacji dot. działań na rzecz wsparcia rodziny
5.4.	Organizowanie szkoleń i konferencji	Liczba konferencji i szkoleń dla podmiotów i osób działających na rzecz rodziny, liczba i kategoria uczestników szkoleń i konferencji	Wydział Spraw Społecznych Urzędu Miasta Szczecin, CUS, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych - jako podmioty inicjujące i zlecające, realizatorzy szkoleń	Podniesiona jakość działań i współpracy podmiotów działających na rzecz rodziny i pieczy zastępczej
5.5.	Honorowanie i popularyzowani	Liczba wydarzeń promocyjnych, w	Prezydent Miasta,	Upowszechnienie innowacyjnych

	e rozwiązań i praktyk przyjaznych rodzinie	tym patronatów i mecenatów, przyznanych i otrzymanych nagród i wyróżnień	WSS, CUS, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Szczecinie, Zachodniopomorsk i Urząd Wojewódzki	rozwiązań dotyczących działań na rzecz rodziny
5.6.	Zapewnienie szkoleń i superwizji dla pracowników organizatora rodzinnej pieczy zastępczej	Liczba szkoleń liczba uczestniczących w szkoleniach	CUS	Podniesienie kompetencji pracowników organizatora rodzinnej pieczy zastępczej
5.7.	Wzrost zatrudnienia specjalistów w stosunku do wzrostu liczby rodzin i adekwatnie do potrzeb rodzin zastępczych i wykonywania działań wynikających z ustawy	Liczba specjalistów w CUS	CUS	Polepszenie jakości działania rodzin

5.8	Rozszerzanie liczby usamodzielnianych objętych dodatkowymi programami wsparcia	Liczba realizowanych programów wsparcia, liczba korzystających	CUS, WSS, ConD, PUP	Osiągnięcie pełnej samodzielności wychowanków pieczy zastępczej
5.9	Rozwój mieszkalnictwa treningowego dla osób opuszczających pieczę zastępczą	Liczba mieszkań treningowych, liczba miejsc liczba osób korzystających	CUS, STBS, ZBiLK	Osiągnięcie pełnej samodzielności wychowanków pieczy zastępczej
5.10	Organizacja staży i praktyk pracowniczych dla opuszczających pieczę i dorastających w pieczy zastępczej	Liczba podmiotów przyjmujących na staż, liczba zrealizowanych staży, praktyk	CUS, COnd	Osiągnięcie pełnej samodzielności wychowanków pieczy zastępczej
5.11	Pozyskiwanie i honorowanie wyszkolonych kandydatów na opiekunów usamodzielnienia	Liczba usamodzielnianych korzystających z instrumentów wsparcia Liczba szkoleń dla opiekunów usamodzielnienia, liczba uczestniczących. Liczba opiekunów usamodzielnienia pozyskanych spoza	CUS, COnd	Wzmocnienie wsparcia dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej

		pieczy zastępczej		
5.12	Zwiększanie liczby mieszkań docelowych dla usamodzielnianych w pieczy zastępczej	Liczba mieszkań docelowych przekazana usamodzielnianym	WSS, CUS, STBS, ZBiLK	Zapewnienie dogodnych warunków mieszkaniowych wychowankom opuszczającym pieczę zastępczą
5.13	Wypracowanie możliwości zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych dla wychowanka usamodzielnianego o specjalnych potrzebach ze względu na niepełnosprawność	Liczba osób o takich potrzebach dla których wypracowane rozwiązanie	WSS, CUS, NGO i inne podmioty	Zapewnienie samodzielnego funkcjonowania wychowankom z niepełnosprawnościami opuszczającym pieczę zastępczą
5.14	Zwiększanie liczby dokonywanych ocen i ewaluacji usamodzielnienia z udziałem osób usamodzielnianych i opiekunów	Liczba końcowych ocen procesu usamodzielnienia	CUS	Polepszenie jakości procesu usamodzielnienia wychowanków pieczy zastępczej

	usamodzielnieni a			
5.15	Okresowe spotkania międzysektorowe w celu wypracowywania rozwiązań i zasad współdziałania,	Liczba spotkań międzysektorowych	WSS, CUS, ConD, NGO	Podniesiona jakość działań i współpracy podmiotów działających na rzecz rodziny i pieczy zastępczej
5.16	Organizacja kampanii społecznych poświęconych tematyce rodzicielstwa zastępczego	Liczba kampanii	CUS, WSS	Zwiększona świadomość społeczności lokalnej o rodzicielstwie zastępczym

6. Finansowanie programu

Program finansowany będzie ze środków z budżetu Gminy Miasto Szczecin, przeznaczonych na finansowanie w poszczególnych latach zadań Programu, zarówno poprzez budżety jednostek organizacyjnych Miasta – realizatorów poszczególnych zadań, jak i poprzez udzielane dotacje.

Prognozowane wydatki Centrum Usług Społecznych w Szczecinie – jednego z realizatorów programu przedstawia poniższa tabela:

Tabela 20. Finansowanie programu na lata 2026-2028 z budżetu CUS w Szczecinie

Prognozy finansowe na lata	Wspieranie rodziny	Pieczą zastępczą
2026	2 989 257,00	31 507 710,00
2027	3 005 003,00	31 520 830,00
2028	3 005 003,00	31 520 830,00
Ogółem prognozy finansowe w latach - 2026-2028	8 999 263,00	94 549 370,00

Zakłada się finansowanie części zadań Programu ze środków przeznaczonych na realizację Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Miasta Szczecin.

Potencjalnym źródłem finansowania są, możliwe do uzyskania w trybie konkursowym, dotacje ze środków Funduszy Europejskich dla Pomorza Zachodniego, Funduszy Europejskich dla Rozwoju Społecznego oraz środków na realizację krajowych programów wspierania rodziny. Znowelizowana ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej dopuszcza możliwość dofinansowania kosztu realizacji zadania z zakresu wspierania rodziny, także w przypadku zadań własnych jednostki samorządu terytorialnego.

W realizacji zadań inne jednostki i podmioty oprócz finansowania z budżetu Miasta, będą mogły wspierać się pozyskiwanymi środkami z innych źródeł.

Do podstawowych źródeł finansowania programów należą:

- budżet Gminy Miasto Szczecin,
- budżet państwa,
- środki finansowe z funduszy unijnych pozyskane zarówno przez jednostki organizacyjne Miasta, jak i organizacje pozarządowe i inne podmioty realizujące projekty społeczne w partnerstwie z Gminą Miasto Szczecin;

- środki finansowe podmiotów współpracujących z Gminą Miasto Szczecin w zakresie realizacji zadań niniejszego programu.

7. Limit zawodowych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka

Tabela 21. Limit dla nowo tworzonych zawodowych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka

Rok 2026	5 zawodowych form rodzinnej pieczy zastępczej (rodzina zastępcza/rodzinny dom dziecka)
Rok 2027	5 zawodowych form rodzinnej pieczy zastępczej (rodzina zastępcza/rodzinny dom dziecka)
Rok 2028	5 zawodowych form rodzinnej pieczy zastępczej (rodzina zastępcza/rodzinny dom dziecka)

Limit niewykorzystany w danym roku może zostać wykorzystany w kolejnych latach, w okresie realizacji Programu.

8. Monitoring i ewaluacja

Realizacja Programu będzie podlegała corocznemu monitoringowi, podstawowe dane umożliwiające odniesienie do zawartych w Programie wskaźników realizacji przyjętych celów, zostaną zobrazowane w rocznych sprawozdaniach Centrum Usług Społecznych w Szczecinie, w części dotyczącej wspierania rodziny oraz pieczy zastępczej. Część dotycząca pieczy zastępczej zawierać będzie także zestawienie potrzeb w zakresie pieczy zastępczej, o których mowa w art. 182 ust 5 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Ponadto, narzędziem monitoringu Programu będą okresowe półroczne sprawozdania rzeczowo finansowe z realizacji zadań gminy i powiatu w zakresie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, sporządzane w systemie sprawozdawczości elektronicznej CAS. Ewaluacja przeprowadzana w trakcie realizacji Programu, w oparciu o porównawcze dane i oceny, ma przede

wszystkim umożliwić ewentualną korektę Programu, gdyby z monitoringu wynikało zagrożenie dla realizacji kluczowych postanowień Programu.

9. Ocena ryzyka

Dokument poddany został analizie pod kątem zgodności przyjętych postanowień i sposobu ich realizacji z zarządzeniem Nr 546/23 Prezydenta Miasta Szczecin z dnia 22.11.2023 r. w sprawie funkcjonowania kontroli zarządczej w Gminie Miasto Szczecin. Kluczową kwestią Programu jest fakt wyznaczenia działań, określenie wskaźników, wskazanie realizatorów poszczególnych działań oraz przewidywane rezultaty. Przyjęcie Programu istotnie ograniczy ryzyko planowania zadań budżetowych w sferze wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej. Analiza ryzyka przeprowadzana przez realizatorów działań, z uwzględnieniem danych z monitoringu i ewaluacji oraz zmian zewnętrznych czynników – pozwoli na bieżącą identyfikację i ocenę ryzyka. Działania analityczne prowadzone z wykorzystaniem odpowiednich mechanizmów kontroli zarządczej będą miały na celu ograniczenie ewentualnych zagrożeń w realizacji poszczególnych działań programowych.

10. Plan komunikacji społecznej dokumentu

Po przyjęciu dokumentu przez Radę Miasta Szczecin zostanie on umieszczony na ogólnodostępnych stronach internetowych:

- Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Miasta Szczecin,
- Centrum Usług Społecznych w Szczecinie.

Ponadto informacja o przyjęciu dokumentu wraz z informacją o jego najważniejszych założeniach zostanie przekazana do lokalnych mediów oraz realizatorów i partnerów programu.

11. Zakończenie

Program Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej Gminy Miasto Szczecin na lata 2026-2028 jest kontynuacją działań realizowanych przez Gminę Miasto Szczecin w latach poprzednich. Jego głównym celem jest reintegracja rodzin i podniesienie

jakości funkcjonowania rodzin mających problem z realizacją zadań opiekuńczo-wychowawczych, a także doskonalenie i rozwój pieczy zastępczej ze szczególnym uwzględnieniem wsparcia procesu usamodzielnienia. Program stanowi kompleksowe narzędzie wzmacniania rodzin oraz podnoszenia jakości systemu pieczy zastępczej, a przedstawione w Programie działania wyznaczają kierunek rozwoju lokalnej polityki społecznej na rzecz rodzin i dzieci wymagających szczególnego wsparcia.

12. Spis tabel

Tabela 1. Spójność programu z założeniami dokumentów strategicznych na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym	7
Tabela 2. Liczba rodzin korzystających z pomocy CUS (wcześniej MOPR) w Szczecinie w latach 2022 -2024	15
Tabela 3. Typy rodzin objętych pomocą w latach 2022-2024 zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej – dane porównawcze.....	15
Tabela 4. Osoby objęte wsparciem RCK	20
Tabela 5. Liczba spotkań w ramach wsparcia RCK.....	20
Tabela 6. Powroty dzieci z pieczy zastępczej do rodzin naturalnych	22
Tabela 7. Zrealizowane projekty socjalne	24
Tabela 8. Liczba rodzin korzystających z usług asystenta rodziny w latach 2022-2024 – dane porównawcze	28
Tabela 9. Wykaz ilościowy dzieci korzystających z Placówek Wsparcia Dziennego - rok 2024.....	32
Tabela 10. Najczęstsze przyczyny pobytu w pieczy zastępczej, wg stanu na 31.12.2024 r.....	37
Tabela 11. Liczba dzieci w pieczy zastępczej – dane porównawcze	38
Tabela 12. Liczba dzieci poza Szczecinem narastająco w wybranych latach – dane porównawcze.....	39
Tabela 13. Piecza rodzinna w Szczecinie – wiek dzieci. Stan na 31.12.2024 r.	41
Tabela 14. Piecza instytucjonalna w Szczecinie – wiek dzieci. Stan na 31.12.2024 r.	41
Tabela 15. Zbiorcze zestawienie napływu do pieczy zastępczej z rodzin naturalnych w latach 2022-2024 - dane porównawcze	42
Tabela 16. Zbiorcze zestawienie odpływu z pieczy zastępczej w latach 2022-2024.	43
Tabela 17. Struktura pieczy instytucjonalnej na terenie Szczecina – stan na 31.12.2024 r.....	43
Tabela 18. Liczebność dzieci w rodzinnych formach pieczy zastępczej w Szczecinie – lata 2022- 2024.....	45
Tabela 19. Udzielone świadczenia usamodzielnianym wychowankom opuszczającym rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo-wychowawcze w latach 2022-2024	48
Tabela 20. Finansowanie programu na lata 2026-2028 z budżetu CUS w Szczecinie	76
Tabela 21. Limit dla nowo tworzonych zawodowych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka	77

13. Spis rysunków

Rysunek 1. Odsetek mieszkańców Szczecina korzystających z pomocy CUS w Szczecinie stosunku do wszystkich mieszkańców Szczecina w 2024 r.....	17
Rysunek 2. Struktura rodzin i liczba osób w tych rodzinach korzystających z pomocy CUS w Szczecinie w 2024 r.....	17
Rysunek 3. Kategorie zgłaszanych problemów do Działu Interwencji Kryzysowej w 2023 r. i 2024 r.....	19
Rysunek 4. Wydarzenia zaplanowane dla młodzieży w ramach projektu „Kierunek samodzielność - wsparcie szczecińskiej młodzieży” w 2025 r.....	52

14. Wykaz skrótów

CAS - Centralna Aplikacja Statystyczna

COnd - Centrum Opieki nad Dzieckiem w Szczecinie

CUS- Centrum Usług Społecznych w Szczecinie

FAS - z ang. Fetal Alcohol Syndrome - Alkoholowy Zespół Płodowy

FRC - Fundacja Robinsona Crusoe

GKRPA - Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Szczecinie

OHP - Ochotnicze Hufce Pracy w Szczecinie

MOS - Młodzieżowe Ośrodki Socjoterapii w Szczecinie

NGO - z ang. Non Governmental Organisation – organizacje pozarządowe

PUP - Powiatowy Urząd Pracy w Szczecinie

PWD - placówki wsparcia dziennego

RAD - z ang. Reactive Attachment Disorder - Reaktywne Zaburzenia Przywiązania

RCK- Regionalne Centrum Kryzysowe

ROPS - Rejonowy Ośrodek Pomocy Społecznej w Szczecinie

SCPU - Szczecińskie Centrum Profilaktyki Uzależnień

SCŚ - Szczecińskie Centrum Świadczeń

STBS - Szczecińskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego

TPD - Towarzystwo Przyjaciół Dzieci w Szczecinie

UM - Urząd Miasta Szczecin

WSS - Wydział Spraw Społecznych w Urzędzie Miasta Szczecin

ZBiLK - Zarząd Budynków i Lokali Komunalnych w Szczecinie

ZUS – Zakład Ubezpieczeń Społecznych